

PROGRAMUL NAȚIUNILOR UNITE PENTRU DEZVOLTARE

Proiectul “Moldova fermecătoare”

Proiect

CONCEPȚIA

Dezvoltării Durabile Urbane

a Republicii Moldova

Proiectul Conceptului a fost elaborat de grupul de lucru în cadrul Centrului de Investigații Strategice și Reforme (CISR), în următoarea componență: Agarcova Liliana, Gudîm Anatol, Roșcovan Mihai, Sobcovschi Tatiana, Șelari Galina și Herzen Andrei (materiale grafice).

Consultant: Iurii Povar (INCP „Urban-Proiect”).

Chișinău, decembrie 2004

CONȚINUT

CONȚINUT.....	2
1.Introducere: Provocările tranziției.....	3
2. Starea actuală. Domeniile problematice.....	5
3. Obiective.....	7
4. Managementul urban durabil	7
4.1. Direcții și instrumente principale.....	7
4.2. Conceptul „pol de creștere” ca element - cheie strategiei de dezvoltare urbană.....	aL 8
4.3. Municipiul Chișinău - oraș dominant al sistemului urban național	9
4.4. Politicii de dezvoltare pentru orașele mici și mijlocii.....	11
4.5. Democrația urbană, informarea și participarea populației.....	12
4.6. Restricții și bariere	13
5. Politici de implementare	13
Anexe.....	15
Anexa A. Aspecte juridice, instituționale și financiare privind dezvoltarea durabilă a orașelor Republicii Moldova	15
Anexa B. Avantajele orașelor – potențialele poluri de creștere pe teritoriul Republicii Moldova.....	23
Anexa C. Inițiative Europene pentru dezvoltarea durabilă urbană	27
Anexa D. Materiale grafice	32

1. INTRODUCERE: PROVOCĂRILE TRANZIȚIEI

După proclamarea independenței, Republica Moldova a cunoscut un șir de schimbări benefice: deschiderea țării către exterior, democratizarea vieții obștești, reforma proprietății și apariția sectorului privat, reforma funciară, liberalizarea comerțului, libertatea cultelor religioase, mass-media etc. Însă aceste schimbări au fost însoțite de consecințe negative în sectorul social: extinderea sărăciei și aprofundarea decalajului dintre diferite pături sociale, creșterea șomajului și migrarea forței de muncă peste hotare, degradarea infrastructurii sociale, stagnarea ecosistemelor.

Majoritatea acestor probleme poartă o expresie teritorială pronunțată, pentru că anume în teritoriu – raioane și orașe – interacționează reciproc populația, agenții economici, infrastructura și mediul înconjurător. Astfel, procesul deindustrializării a avut un impact negativ, în primul rând, asupra angajării în câmpul muncii în orașe, iar nivelul sărăciei este mai mare în orașele mici. În anii 90, a avut loc procesul de deurbanizare a Moldovei, ce s-a manifestat nu numai prin micșorarea numărului total și al ponderii populației orășenești de la 47.4% în 1990 până la 41.0% în 2004, dar și în “ruralizarea” modului de viață și a gradului de ocupare a populației din multe orașe mici și suburbii ale municipiului Chișinău.

Procesul perioadei de tranziție, inclusiv în aspect teritorial, a decurs în mare parte spontan, fapt ce a condus la formarea unor disproporții în dezvoltarea regională a țării:

- decalajul între activitatea economică în Municipiul Chișinău și stagnarea în mare parte a restului Moldovei;
- depresia majorității orașelor mici cu o populație până la 15,0 mii locuitori, în special a orașelor dominate anterior de una sau două întreprinderi mari, aflate în prag de faliment;
- prezența unor zone agrar-industriale dezastruoase în lunca Prutului, zona Codrilor și sudul țării.

Situația defavorabilă în majoritatea orașelor și ariilor aferente acestora se manifestă prin: nivelul scăzut de venituri, regresul ramurilor principale de producție, micșorarea numărului populației și migrarea ei, dezechilibrarea structurii populației din punct de vedere profesional și al vârstei, situația deplorabilă în domeniul serviciilor, etc.

Reieșind din aceste condiții, Guvernul Republicii Moldova, la elaborarea *Strategiei de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei pentru perioada 2004-2006*, a stabilit ca una din prioritățile principale „dezvoltarea regională, îmbunătățirea condițiilor pentru creșterea stabilă pe întreg teritoriul țării”. S-a recunoscut că „în perioada implementării reformelor aspectului regional al dezvoltării i-a fost acordată o atenție insuficientă. Politica a fost orientată, în special, spre nivelul maro. Nu au fost formate mecanismele necesare, baza instituțională și legislativă pentru dezvoltarea regională și a autorităților publice locale.”¹

¹ Strategia de Creștere Economică și Reducere a Sărăciei (2004-2006), Guvernul Republicii Moldova, 2004 (www.scers.md).

Astfel, în fața Guvernului stă problema elaborării politicii regionale de stat, iar în cadrul acesteia – a politicii susținerii dezvoltării urbane, reieșind din axioma interacțiunii dintre urbanizare și nivelul progresului economic și social.² O astfel de politică, pe de o parte, trebuie să se sprijine pe realitățile Republicii Moldova (cadrul legislativ, sistemul administrativ de stat, resursele financiare și umane, experiența planificării spațiale și management), iar pe de altă parte – să se orienteze spre standardele Uniunii Europene privind asigurarea unei dezvoltări regionale și urbane durabile, ceea ce UE recomandă în actele sale normative și recomandările adresate tuturor țărilor candidate.

Conform practicii generale aplicate în țările UE, o astfel de reglementare se aplică atât pentru planificarea spațială, cât și pentru diverse compartimente ale vieții orașelor – construcția și exploatarea spațiului locativ și a infrastructurii, mediul ambiant, gradul de ocupare și învățământ, ocrotirea sănătății, turism, politica comercială (reglementarea comerțului), organizarea timpului liber, etc.

Europa urbană este extrem de diversă. Diferențele în funcțiile și structura economică, componența socială, numărul populației și structura demografică, precum și amplasarea geografică, condiționează cerințe specifice mediului urban. Nu există un singur model al orașului european. Totodată există o cerință generală față de orașe în toate țările europene – ele trebuie să fie comode pentru habitat, asigurând gradul de ocupare a forței de muncă, învățământ, locuințe, transport public, servicii sociale și o calitate înaltă a mediului urban. În ansamblu toate aceste caracteristici formează baza pentru susținerea dezvoltării urbane.

Conform Comunicatului Comisiei Europene³, *„prosperitatea economică, coeziunea socială și protejarea mediului trebuie să fie scopuri complementare de autoconsolidare a strategiei urbane durabile care va:*

- a) *îmbunătăți vitalitatea economică a orașelor, în special, în regiunile rămase în urmă, prin încurajarea antreprenoriatului și implementării inovațiilor, creșterii productivității și exploatarea noilor surse de utilizare atât în orașele medii, cât în orașele mici în scopul promovării sistemului echilibrat urban european policentric;*
- b) *organiza acces la beneficii obținute în mod rezonabil în urma creșterii productivității și competitivității și reducerii excluderii sociale și a îmbunătățirii nivelului de securitate, intensității gradului de lichidare a deșeurilor, competitivitatea și sprijinirea orașelor mici și mari;*
- c) *face ca orașele să fie susținute în vederea protejării mediului și va evita impozitarea costurilor legate direct de dezvoltarea mediului, zonelor rurale înconjurătoare, regiunilor, însăși planetei sau generațiilor viitoare;*
- d) *încuraja procesele de luare a deciziilor inovatoare și flexibile precum și a instituțiilor urbane care vor extinde participarea și vor integra acțiunile*

² Nivelul de urbanizare (2003): mondial - 51%, țările dezvoltate - 74%, țările slab dezvoltate - 34% (www.geography.urbanisation).

³ Sustainable Urban Development in the European Union: a Framework for Action. Communication from Commission to the Council, the European Parliament, the Economic and Social Committee and the Committee of the Regions, 1998: <http://www.inforegio.cec.int/uban/forum>.

partenerilor în sectoarele urbane publice, private și comunale, de la nivel european la cel local, și majorarea sinergiei și cooperării între resursele și procesele instituționale existente.”

Orientarea europeană a Republicii Moldova este expusă în *Planul de acțiuni UE-Moldova* care prevede cooperare și parteneriat în domeniile politic, economic și social, inclusiv „promovarea unei dezvoltări regionale echilibrate; reducerea decalajelor economice și sociale”⁴.

Prezenta Concepție este elaborată ca parte componentă a politicii de stat a Republicii Moldova în vederea asigurării unei dezvoltări durabile a sistemului de așezări urbane în conformitate cu standardele europene.

2. STAREA ACTUALĂ. DOMENIILE PROBLEMATICE.

Indicatorii de bază:⁵

(în general pe republică)

- Indicatorul urbanizării (ponderea populației urbane în numărul total al populației), %
 - i. în general pe republică (la 01.01.2002) 45.3
 - ii. fără teritoriile din stânga Nistrului și or. Bender (01.01.2002) 41.3
 - iii. pe teritoriul din stânga Nistrului (01.01.2002) 68.5
- Suprafața terenurilor urbane în totalul teritoriului, %
(fără teritoriile din stânga Nistrului și or. Bender, la 01.01.2004) 7.4
- Populația urbană, mii locuitori:

1950	388.0
1959	643.0
1970	1130.1
1989	2036.4
1999	1976.3
01.01.2004	1933.7
Fără regiunea transnistreană	1495.6
Regiunea transnistreană și or. Bender	438.1
- Orașe cu populație:
 - > 0,5 mil. locuitori – 1 (Chișinău)
 - > 0,1 mil. locuitori – 3 (Bălți, Tiraspol și Bender)
 - 20-50 mii locuitori – 10
 - până la 20 mii locuitori – 49.

După nivelul de urbanizare Republica Moldova este atribuită grupului țărilor în curs de dezvoltare (indicatorul mondial al urbanizării -51%, în țările slab dezvoltate -34%). Perioada de tranziție în Moldova a fost marcată de micșorarea populației urbane. Motivele principale: scăderea activității economice, în special, în sectorul industrial,

⁴ Planul de Acțiuni UE-Moldova (proiect), Noiembrie 2004

⁵ Sursa: Departamentul Statistică și Sociologie al Republicii Moldova, Ministerul Economiei, Serviciul Statistică al teritoriului din stânga Nistrului

stagnarea infrastructurii, depopularea. În deceniile precedente, în special în anii 60-80, drept rezultat al economiei planificate urbanizarea activă a țării a fost efectuată prin amplasarea pe teritoriul republicii a peste 300 de întreprinderi din industria prelucrătoare cu o dezvoltare respectivă a infrastructurii urbane. În perioada 1961-1990 populația urbană a crescut de la 670 mii locuitori până la 2.1 mil. locuitori, sau aproape de 3 ori. Sistemul urban al țării s-a format din 21 de orașe (unul mare, 3 medii și 17 mici) și 45 localități de tip orășenesc.

Fundamentarea științifico-aplicativă a procesului de urbanizarea s-a bazat pe „Sistematizarea raională complexă a R.S.S.M.”, „Sistema regională a rețelei de localități a R.S.S.M.”, planurile generale de dezvoltare a aglomerațiilor urbane (Chișinău, Tiraspol-Bender) și a orașelor. În dependență de mărime și funcție orașele se clasificau în patru nivele:

- *centre polifuncționale* ale grupurilor de așezări în grup (Nord – Bălți; Central – Chișinău; Sud-est – Tiraspol/Bender; Sud – Comrat);
- *centre interregionale*, influența cărora se reflecta asupra câtorva raioane administrative – Soroca, Edineț, Ungheni, Orhei, Ocnița, Dubăsari, Hâncești și Cahul;
- *orașe-centre* ale unor raioane administrativ-teritoriale separate;
- *orașe mici de importanță locală*.

În perioada de tranziție, după 1990 interconexiunile economice, sociale și altele în cadrul rețelei urbane a Moldovei s-au transformat reieșind din noile condiții și factori - organizarea administrativă a țării, stabilirea relațiilor de piață, schimbărilor în specializarea și forma organizațională a subiecților din sfera socială și productivă. Totodată, în dezvoltarea orașelor au survenit un șir de probleme care au necesitat corectări în cadrul sistemului centralizat urban decizional și de planificare:

- Învechirea planurilor generale de dezvoltare a orașelor, nivelul insuficient de monitorizare și coordonare a construcției întreprinderilor și locuințelor, răspândirea practicii „construcțiilor neautorizate”;
- Lipsa programului de stat și instrumentelor necesare privind construcția locuințelor, necesitatea reconstrucției fondului locativ existent;
- Degradarea infrastructurii sociale;
- Supraîncărcarea infrastructurii tehnice – magistralele de tranzit, sistemele de asigurare a populației cu electricitate și apă potabilă, problema deșeurilor;
- Ineficiența utilizării resurselor naturale și creșterea poluării mediului;
- Lacune în cooperarea și corelarea dezvoltării municipalității și a mediului înconjurător.

Soluționarea problemelor menționate a fost agravată atât de lipsa reformelor și a procedurilor planificării centralizate, cât și de insuficiența resurselor financiare și a investițiilor urbane private și publice.

Cadrul legislativ ce reglementează dezvoltarea urbană în Moldova include Legea privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului (1996) și Concepția dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova (2001). Actualmente se elaborează Planul amenajării

teritoriului național, sunt reînnoite planurile urbanistice generale al unor municipii și orașe.

3. OBJECTIVE

Concepția Dezvoltării Durabile Urbane este o parte integrantă a unui program de dezvoltare durabilă a sistemului urban al țării, care va fi implementat în cadrul Politicii de dezvoltare regională, fiind una din direcțiile principale ale Planului de Acțiuni UE-Moldova.

Obiectivele de bază ale Concepției Dezvoltării Durabile Urbane sunt:

- Dezvoltarea echilibrată a orașelor în interacțiune cu dezvoltarea social-economică durabilă pe întreg teritoriul țării;
- Extinderea cadrului legislativ, instituțional și sporirea resurselor pentru rezolvarea problemelor orașelor;
- Susținerea organelor administrației publice locale în activitatea lor pentru dezvoltarea social-economică, reieșind din principiile Hărții Europene a autoadministrării puterilor locale – eficacității, subvenționării, planificării, coordonării și parteneriatului între organele administrației publice centrale și locale, sectorul public și privat, precum și societății civile.

Principiul asigurării dezvoltării durabile a întregului sistem de așezări umane pe teritoriul Republicii Moldova este un criteriu coordonator unic al construcției urbane și amenajării teritoriale, ce se reflectă atât în Planul Amenajării Teritoriului Național, cât și în practica planificării și dezvoltării municipiilor și orașelor.

4. MANAGEMENTUL URBAN DURABIL

4.1. DIRECȚII ȘI INSTRUMENTE PRINCIPALE

Dezvoltarea durabilă a sistemului urban național este asigurată prin realizarea unor măsuri și instrumente în următoarele direcții:

- a) aplicarea normelor și procedurilor legislative, economice și administrative, în conformitate cu standardele europene, în special a celor care țin cont de principiile autonomiei locale și ale subsidiarității;
- b) interconexiunea procesului de planificare și dezvoltare a sistemelor naționale, regionale și urbane;
- c) abordarea integrată a problemelor de planificare și gestionare a urbelor;
- d) concentrarea resurselor financiare (de stat, municipale și private) pentru soluționarea problemelor majore în dezvoltarea urbană;
- e) perfecționarea sistemului teritorial la nivel regional și urban;
- f) informarea populației și asigurarea procesului participativ în managementul urban.

Una din principalele măsuri destinate promovării dezvoltării durabile urbane a Republicii Moldova reprezintă politica regională a statului și dezvoltarea urbană, bazate pe actele legislative respective (Legea privind dezvoltarea regională, Legea privind bazele și dezvoltarea teritoriului) și structurile instituționale ale administrației centrale și locale.

În cadrul sistemului național urban al Republicii Moldova organizarea spațială este examinată prin prisma ierarhizării localităților în dependență de rolul fiecărui în rețeaua respectivă.

4.2. CONCEPTUL „POL DE CREȘTERE” CA ELEMENT - CHEIE AL STRATEGIEI DE DEZVOLTARE URBANĂ

Scopul strategic al Guvernului pe termen lung reprezintă asigurarea unei creșteri economice durabile și eradicarea sărăciei.⁶ Problema dată poate fi soluționată numai în cazul utilizării active a resurselor teritoriale (raionale și urbane) – resurselor umane, ale întreprinderilor, infrastructurii și mediului ambiant. Orientându-se *de facto* spre creșterea și echilibrarea nivelelor de dezvoltare socială și economică pe întregul teritoriu al țării (gradul de ocupare a populației, venituri pe cap de locuitor, asigurarea cu serviciile sferei sociale etc.), în viitorul apropiat cea mai binevenită bază a politicii de stat pentru dezvoltarea orașelor poate constitui *conceptul polului de creștere*.⁷

În teoria și practica regională este binecunoscută tendința creării regiunilor-epicentre sau a polurilor ce se formează în jurul orașelor, ca centre de cristalizare a activității administrative, sociale și economice. Inițial, aprobată în Europa, în cadrul planurilor de stat ale Franței (planurile IV și V, anii 60), concepția polului de creștere a fost implementată în peste 30 de țări, inclusiv Irlanda, Marea Britanie și Italia, și în țările în curs de dezvoltare ale Americii Latine, Asiei de Sud-est și ale Africii.

Conform concepției date, factorii de creștere a teritoriilor reprezintă sau orașele, sau structuri de concentrare economică create în baza acestora – zonele economice libere, obiectivele industriale mari sau de infrastructură, regiunile de cooperare transfrontalieră .

Analiza și evaluarea factorilor ce determină crearea orașelor-centre de dezvoltare în sistemul urban al Moldovei (demografia, economia, infrastructura, fluxurile populației, bunurilor și a serviciilor) este oportună a se efectua în cadrul elaborării Planului de Amenajare a Teritoriului Național. Estimarea preliminară a posibilităților unor grupe de orașe, care pot constitui *centre potențiale de creștere* pentru zonele aferente și a în ansamblu pe republică se prezintă în *anexa B*.

Sensul politicii regionale, inclusiv susținerea dezvoltării urbane, este lichidarea inegalității în dezvoltarea social-economică dintre Municipiul Chișinău și alte regiuni, stimulând dezvoltarea „polilor de creștere”, ceea ce va permite economisirea resurselor și

⁶ Strategia de Creștere Economică și Reducerea Sărăciei (2004-2006), Guvernul Republicii Moldova, 2004, (www.scers.md)

⁷ Richardson H.W. „Centrele de creștere, dezvoltarea rurală și politica națională urbană”, International Regional Science Review, 3 1978.

a timpului, crearea unor zone confortabile pentru climatul de afaceri, locurilor noi de muncă, creșterea economiilor teritoriilor subdezvoltate. De asemenea, se creează o premisă pentru sistematizarea statisticii teritoriale. Evidențierea pe teritoriul Republicii Moldova a 10-12 orașe-centre ale „regiunilor de dezvoltare” va permite implementarea în Republica Moldova a sistemului european al statisticii teritoriale și, ca urmare obținerea unor informații mai calitative pentru efectuarea analizei și luarea deciziilor adecvate. Această măsură deja este prevăzută de Guvernul Republicii Moldova: „În concordanță cu *Nomenclator al Unităților Statisticii Teritoriale* aplicate de Uniunea Europeană vor fi evidențiate pentru suport și dezvoltare anumite regiuni din care fiecare va cuprinde câteva unități administrativ-teritoriale existente, cu excepția or. Chișinău.”⁸

4.3. MUNICIPIUL CHIȘINĂU - ORAȘ DOMINANT AL SISTEMULUI URBAN NAȚIONAL

Poziția deosebită a municipiului Chișinău ca și capitală a aglomerației urbane (780 mii. locuitori) este determinată de funcțiile sale administrative, economice, sociale și culturale ce se extind peste întreg teritoriul țării. Ponderea municipiului Chișinău în PIB-ul țării constituie aproximativ 45%, în exportul total de mărfuri - 60%, în importul total - 80%, din încasările fiscale în bugetul consolidat al țării - peste 60%.

În anii 60-80 ai sec. XX, a fost înregistrat un proces accelerat de creștere a orașului, înregistrându-se un spor *al* populației de 2.5 ori, iar al populației ocupate în sfera de producție – de 4.6 ori. În perioada de tranziție, numărul de locuitori Chișinăului, ca și ai celorlalte orașe ale Republicii Moldova, s-a diminuat considerabil (de la 676.7 mii în anul 1991 până la 662.2 mii în anul 2004) și s-a modificat structura demografică și funcțională. În totalul economiei orașului, a crescut considerabil ponderea activității micului business, învățământului superior, structurilor financiare și de comerț exterior, s-a extins sfera de prestare a serviciilor, însă, în același timp s-a diminuat numărul populației ocupate în ramura industrială. Totodată, s-a păstrat efectul aglomerației, fapt ce demonstrează existența unui potențial științific și de producție, al forței de muncă calificate și a unei infrastructuri sociale și tehnice dezvoltate.

Aspecte negative: dezechilibrarea sistemului de aprovizionare cu energie electrică, termică și apă potabilă, trafic intens pe automagistrale, utilizarea necontrolată a teritoriilor destinate construcțiilor, problema deșeurilor.

În perspectivă, principalele obiective privind susținerea dezvoltării Chișinăului sunt integrarea și subvenționarea. Municipiile și orașele trec printr-o perioadă de schimbare rapidă a sistemului și, respectiv, trebuie să corespundă noilor condiții de planificarea orașului și de management. *Planul general de dezvoltare a Chișinăului până anul 2020 va fi un pas important în acest sens.* Acesta trebuie să identifice căile și metodele în compatibile cu standardele UE în vederea transformării orașului Chișinău și a întregului municipiului într-un sistem urban echilibrat.

Consolidarea prosperității economice și sociale a orașului implică, în particular:

⁸ Strategia de Creștere Economică și Reducerea Sărăciei (2004-2006), Guvernul Republicii Moldova, 2004, (www.scers.md)

- a) o economie locală flexibilă și diversificată în combinație cu sectorul industrial, serviciile, instituțiile culturale, de agrement și turism, accentul fiind pus în particular, pe dezvoltarea relațiilor de antreprenariat și IMM, ceea ce asigură un nivel înalt de asigurare cu locuri de muncă;
- b) disponibilitatea personalului calificat pentru exploatarea creșterii economice și inovațiilor în sectoarele;
- c) o infrastructură de comunicații inclusiv tehnologiile informaționale, rețelele de transportare, care asigură accesibilitatea internă și externă, strategiile de internaționalizare ce încurajează schimburile, interconexiunea între diverse medii sociale și economice;
- d) un mediu urban favorabil, în termeni de resurse fizice și naturale, care depinde, la rândul său, de eficacitatea sistemelor de control al poluării, funcționalității transportului, infrastructurii de mediu și monitorizarea terenurilor de pământ, care stimulează utilizarea în comun a resurselor și crearea unui mediu urban atractiv;
- e) o bună calitate a vieții, în termeni culturali și sociali, inclusiv locuințe și mediul;
- f) o administrare urbană calificată ce promovează abordarea integrată și parteneriatul pentru dezvoltare economică și socială urbană, legături eficiente și funcționale cu alte localități urbane ale municipiului, inclusiv și capacitatea de a stabili relații eficiente cu regiunile rurale aferente.

Criteriile menționate mai sus stau la baza Concepției Planului Urbanistic General al Municipiului Chișinău (aprobat de Consiliul Municipal la 6 aprilie 2004).⁹ Strategia de dezvoltare cuprinsă în Concepția menționată pentru perioada de până în anul 2020 presupune transformarea orașului dintr-un centru regional cu influență internațională limitată într-o capitală modernă, conectată la rețeaua internațională de comunicații și integrată în spațiul economic și cultural european. Situat într-un perimetru geografic favorabil, la intersecția importantelor fluxuri umane, materiale și financiare, municipiul Chișinău va deveni un centru regional strategic și polifuncțional de contact, capabil să asigure legătura între Estul și Vestul Europei. Mediul de afaceri atractiv și infrastructura tehnică și instituțională adecvată vor asigura o creștere economică stabilă, bazată pe dezvoltarea ramurilor care exploatează la maximum potențialul local existent.

Adițional la potențialul existent, orașul este în stare să exploateze oportunitățile oferite de integrarea europeană, așa cum au demonstrat-o sectoarele ce contribuie esențial la creșterea economică și care sunt localizate cu preponderență în localitățile urbane: comerțul internațional, comunicațiile, transportul, instituțiile culturale și de turism, design și cercetări. Creșterea în aceste sectoare oferă potențialul necesar pentru crearea locurilor de muncă și îmbunătățirea calității vieții.

Dezvoltarea capitalei este rezultatul unei inițiative colective la care Guvernul, administrația municipală, societatea civilă, sectorul privat și cetățenii contribuie cu eforturi și resurse comune. În urma unor activități susținute, se va îmbunătăți habitatul municipiului, inclusiv condițiile de trai, calitatea serviciilor comunale și situația ecologică. O atenție specială se va acorda asigurării condițiilor de un nivel calitativ ridicat al serviciilor de sănătate, învățământ și asistență socială. Localitățile suburbane se vor dezvolta armonios integrându-se în aglomerația metropolitană. Se va afirma statutul

⁹ Concepția Planului Urbanistic General al mun. Chișinău. PNUD-Moldova, primăria mun. Chișinău, 2004.

de capitală integrată în economia națională și în cea europeană, capabilă să asigure un mediu favorabil vieții și activității economice.

Pentru realizarea acestei viziuni sunt identificate 5 obiective strategice:

- transformarea Chișinăului într-o capitală modernă, conectată la rețeaua internațională de comunicații și integrată în spațiul economic și cultural european;
- stabilirea unui mediu socio-cultural ca factor de echilibru între interesele individuale și comunitare;
- asigurarea unui habitat ecologic durabil și confortabil pentru locuitorii municipiului;
- crearea unui climat de afaceri favorabil investițiilor și creșterii economice;
- constituirea unei aglomerații metropolitane de localități integrate și dezvoltate armonios.

Obiectivele strategice determină principalele direcții de dezvoltare ale municipiului. Implementarea lor se va materializa prin atingerea unui set de peste 30 de obiective specifice și urbanistice, care se prezintă ca sarcini sectoriale ce contribuie la realizarea unuia sau a mai multor obiective strategice. Conform estimărilor Concepției, pentru implementarea proiectelor orientate spre atingerea obiectivelor strategice și urbanistice, este necesar un efort investițional de peste 40 miliarde lei (3.5 miliarde USD). Aproximativ câte 40% din suma totală urmează a fi investite în infrastructura tehnico-edilitară și spațiul locativ, iar restul în amenajarea teritoriului și pentru alte finanțări. Luând în considerare constrângerile bugetare, numai 25-40 % din investiții se preconizează a fi finanțate din fondul bugetului municipal. Cea mai mare parte a resurselor financiare necesare trebuie atrase din fonduri private, inclusiv străine.

4.4. POLITICII DE DEZVOLTARE PENTRU ORAȘELE MICI ȘI MIJLOCII

Cea mai mare parte a populației urbane a Republicii Moldova locuiește în orașele mici și mijlocii. Criza social-economică din anii 90 ai secolului XX a influențat negativ nivelul de trai și gradul de ocupație a populației acestor orașe. Au fost afectați în mod special, acele orașe bunăstarea cărora este dependentă de activitatea a unei sau a câtorva întreprinderi mari. Depășirea de către orașele mici și mijlocii a crizei se complică prin limitarea resurselor financiare, dezvoltarea slabă a infrastructurii afacerilor, prin numărul limitat al cadrelor calificate, marginalizarea economică și excluderea socială a unei părți esențiale a populației, inclusiv a tineretului.

Restabilirea bunăstării și viabilității orașelor mici și mijlocii poate fi realizată, pe de o parte, în baza activităților centralizate și coordonate la nivel de stat (legislația, descentralizarea fiscală, promovarea investițiilor, suportul antreprenoriatului, asistența specială oferită păturilor sociale vulnerabile). Pe de altă parte, este importantă inițiativa administrațiilor locale în vederea creării în orașe a climatului favorabil pentru dezvoltarea activității de antreprenoriat, colectarea impozitelor, reconstruirea infrastructurii, organizarea muncii colective, etc.

Totodată, este oportună de a utiliza activă a asistenței financiare și tehnice, acordată de către organismele internaționale și țările-donatoare (PNUD, UNICEF, TACIS, USAID,

SIDA, etc.) în cadrul proiectelor pentru susținerea micului business, agro-businessului, microfinanțării, inițiativelor sociale locale și de protecție a mediului. Concepția Dezvoltării durabile a Localităților Republicii Moldova (2001), aplicabilă și pentru orașele mici și mijlocii, presupune:¹⁰

- determinarea categoriei localităților și a ierarhiei lor funcționale;
- efectuarea cercetărilor privind depistarea și evaluarea disfuncționalităților, eliminarea acestora și stabilirea priorităților pentru fiecare localitate;
- monitorizarea activității privind urbanizarea, amenajarea teritoriului și protejarea mediului înconjurător; aplicarea standardelor internaționale în domeniile menționate;
- integrarea programelor sectoriale la nivel micro și macro;
- stabilirea legăturilor la nivel social, economic și de mediu dintre orașele și regiunile ce le înconjoară;
- atragerea populației pentru luarea deciziei în domeniul urbanizării, amenajării teritoriului și protecției mediului înconjurător.

Majoritatea acestor acțiuni vor fi coordonate la nivel de stat. În plus, în conformitate cu Carta Europeană a Autoadministrării Locale, aprobată de Parlamentul Republicii Moldova (1997), este importantă promovarea inițiativelor locale, parteneriatului dintre orașele vecine și cooperarea vamală între orașele învecinate ale regiunilor din Moldova, România și Ucraina.

4.5. DEMOCRAȚIA URBANĂ, INFORMAREA ȘI PARTICIPAREA POPULAȚIEI

Formarea Republicii Moldova ca stat independent, transformările survenite în viața economică și socială au generat apariția unor schimbări esențiale în structura de guvernare la nivel central și local, precum și în relațiile dintre stat, sectorul privat și societatea civilă.

Resursele bugetare limitate au redus nivelul finanțelor publice disponibile pentru investițiile urbane. În același timp, în dezvoltarea urbană crește rolul sectorului privat și al cetățenilor, în special, în astfel de sectoare cum ar fi construcția spațiului locativ, serviciile de asistență socială, instruire și educație, transport și comunicații, organizarea turismului și agrementului. În condițiile noi, cetățenii se confruntă cu problema extinderii democrației și împuternicirilor autorităților locale și implicarea tuturor actorilor, inclusiv a populației în formularea și implementarea strategiilor urbane integrate pentru dezvoltarea durabilă.

Participarea și informarea populației despre aceste procese trebuie să fie reflectată în legislație și să cuprindă următoarele obiective:

- procesul de luare a deciziei dintre autoritățile locale sau centrale și societatea civică va urmări principiile parteneriatului;

¹⁰ Concepția Dezvoltării Durabile a Localităților Republicii Moldova, Monitorul Oficial al Republicii Moldova, nr.5-8 din 10 ianuarie 2002.

- proceduri detaliate urmează a fi elaborate în vederea oficializării implicării principalilor actori în procesul de luare a deciziilor în contextul planificării dezvoltării orașului;
- stabilirea unei baze bine determinate pentru participarea sectorului terțiar, crearea rețelelor și organizarea meselor rotunde va consolida transparența și controlul public pe parcursul tuturor etapelor planificării urbane și implementării proiectelor.

Este oportună activizarea rolului organizațiilor nonguvernamentale în procesul dezvoltării conceptului de dezvoltare durabilă a orașului, accentul fiind pus pe calitatea administrării locale, crearea locurilor de muncă, dezvoltarea climatului favorabil de afaceri, spațiul locativ, problemele sociale și protecția sănătății, utilizarea irațională a terenurilor și degradarea mediului.

4.6. RESTRICȚII ȘI BARIERE

Principalele restricții și bariere în calea managementului urban eficient includ:

- procesul lent de descentralizare care contravine principiilor Cartei Europene a Autoadministrării Locale, dublarea și suprapunerea competențelor;
- lipsa actelor legislative ce ar reflecta dezvoltarea durabilă urbană, planificarea și managementul urban;
- lipsa integrității în planificarea urbană, atât verticală, cât și orizontală; lipsa indicatorilor pentru evaluarea și monitorizarea durabilității;
- majoritatea planurilor și programelor urbane sunt vechi și depășite;
- bugetul limitat al orașelor, lipsă de fonduri investiționale pentru locuințe și schimbarea infrastructurilor vechi, conflictul dintre potențialul investițiilor private și domeniile sensibile; fenomenul „construcții neautorizate”;
- barierele în calea implementării metodelor și tehnicilor durabile de construcție implică tehnologii costisitoare și materiale importate scumpe, progres lent în construcția spațiilor locative și a clădirilor, resursele energetice și financiare limitate a municipiilor și orașelor și necesitatea indicatorilor de evaluare a „durabilității construcțiilor”, inclusiv din punct de vedere al gradului de rezistență seismică;
- participarea limitată a societății civile în managementul urban și lipsa de transparență a procesului de luare a deciziilor la nivel de administrație locală;
- lipsa de informații și cunoștințe privind experiența UE în dezvoltarea durabilă urbană, precum și despre posibilitățile de a obține asistență financiară și tehnică din exterior pentru asigurarea unei dezvoltări urbane durabile în Moldova.

5. POLITICI DE IMPLEMENTARE

Creșterea rolului și influenței orașelor în politica și administrarea de stat trebuie să devină o prioritate. Subestimarea fenomenului urbanizării, aspectelor lui negative și pozitive

limitează posibilitatea realizării efective a Strategiei de Creștere Economică și Reducerea Sărăciei, precum și a Planului de Acțiuni UE – Republica Moldova. Apare necesitatea elaborării și realizării politicii de stat privind dezvoltarea urbană durabilă, inclusiv obiectivele, prioritățile, resursele și mecanismele acesteia.

Populația trebuie să cunoască mai mult despre metodele prin care Guvernul și administrația publică locală va influența direct sau indirect asupra municipiilor și orașelor:

- a) pentru o mai bună *coordonare între administrația locală și națională* este important:
 - continuarea procesului de descentralizare în conformitate cu Carta Europeană a Autoadministrării Locale;
 - perfecționarea actelor legislative reieșind din dezvoltarea durabilă urbană, planificare și management, luând în considerare a practicile și legislația UE;
 - asigurarea coordonării, supravegherii și monitorizării tuturor inițiativelor urbane prevăzute în contextul Strategiei de Creștere Economică și Reducerea Sărăciei.
- b) Următoarele aspecte sunt considerate ca fiind relevante pentru *autoritățile urbane*:
 - revizuirea planurilor și programelor urbane (majoritatea cărora sunt depășite) și acceptarea strategiei pentru dezvoltarea durabilă;
 - schimbarea abordării sectoriale de luare a deciziilor prin cea integrală pe termen lung;
 - stimularea participării tuturor actorilor (sectorul privat, companii străine) în planificarea și luarea deciziilor cu stimulente financiare;
 - planificarea bugetului real pentru câțiva ani în scopul asigurării fondurilor ce prevăd activitatea de management sau planificare urbană;
 - un sistem mai eficient de colectare a taxelor locale.
- c) Reieșind din participarea și informarea populației, sunt evidențiate următoarele aspecte ce pot lichida barierele existente:
 - procesul de luare a deciziilor dintre autoritățile urbane sau de stat și societatea civilă trebuie să se realizeze pe principiile de parteneriat;
 - urmează a fi elaborate proceduri detaliate pentru implicarea tuturor reprezentanților în procesul de luare a deciziilor privind planificarea;
 - stabilirea unor proceduri pentru participarea reprezentanților societății civice, crearea rețelelor de comunicare și organizarea meselor rotunde în vederea consolidării transparenței și control public pe parcursul tuturor etapelor de planificare urbană și implementarea proiectelor.

ANEXA A. ASPECTE JURIDICE, INSTITUȚIONALE ȘI FINANCIARE PRIVIND DEZVOLTAREA DURABILĂ A ORAȘELOR REPUBLICII MOLDOVA

În scopul reprezentării integrale a aspectelor juridice, instituționale și financiare, ca fundament al dezvoltării durabile a orașelor în condițiile Republicii Moldova, în cele ce urmează va fi făcută o generalizare a bazei juridice concrete, ale principiilor de ordin organizatoric și financiar ale activității autorităților locale, ale practicilor și realizărilor practice în limitele legislației în vigoare și în contextul Constituției Republicii Moldova și a Cartei Europene pentru Autoadministrarea Locală.

Aspecte juridice și instituționale

În principiu, baza normativă privind reglementarea juridică a activității autorităților administrației publice locale, inclusiv în orașe, este deja formată în Republica Moldova.

Principiile de bază, ce determină statutul juridic al colectivităților locale și serviciilor publice locale, rezultă din art. 109 al Constituției Republicii Moldova și a Cartei Europene pentru Autoadministrarea Locală (1985), ratificată de Parlamentul Republicii Moldova (1997).

În calitate de principii de bază și determinante ar putea fi considerate:

- autonomia locală, inclusiv financiară;
- descentralizarea serviciilor publice;
- eligibilitatea autorităților administrației publice locale;
- consultarea cetățenilor în problemele locale de interes deosebit.

Actele legislative de primă importanță, care descriu statutul juridic al autorităților administrației publice locale și sursele lor de finanțare, inclusiv a celor orășenești, sunt Legea privind administrația publică locală din 18 martie 2003 și Legea privind finanțele publice locale din 16 octombrie 2003. Din aceste acte normative rezultă că orice competență a autorității orășenești urmează a fi asigurată cu resurse umane și materiale, inclusiv financiare, ceea ce constituie garanția dezvoltării durabile a orașelor.

Baza juridică stabilește competența autorităților publice orășenești, determină statutul juridic al orașului ca o varietate de colectivitate locală, ce are statut de persoană juridică, dispune de patrimoniu ce constituie proprietate publică și municipală.

În competența orașelor, conform Legii privind administrația publică locală intră următoarele direcții de activitate:

- Dezvoltarea social-economică, amenajarea teritoriului și urbanismul;
- Construirea și întreținerea drumurilor, străzilor, podurilor locale și gestionarea circulației rutiere;
- Gospodăria comunală, în limitele ce nu țin de competența unităților administrativ-teritoriale de alt nivel, transportul auto de călători, transportul electric urban, autogările și stațiile auto, în perimetrul teritoriului respectiv;
- Construcția, întreținerea și exploatarea sistemelor de alimentare cu energie termică, cu apă, de canalizare, de epurare a apei, salubritatea localității, gestionarea deșeurilor de producție și menajere conform legii;

- Acordarea de asistență socială populației, inclusiv protecția tinerei familii, a familiilor cu mulți copii, a mamei, a drepturilor copilului, a persoanelor în etate și solitarilor, în partea ce nu intră în competența altor autorități;
- Construcția de locuințe pentru păturile socialmente vulnerabile ale populației și pentru alte categorii prevăzute de legislația în vigoare, precum și exploatarea fondului locativ municipal;
- Instituțiile de învățământ preșcolar, extrașcolar, primar, gimnazial, mediu de cultură generală și liceal, alte instituții de învățământ care deservește populația localității respective;
- Instituțiile de cultură și activitățile publice culturale (căminele și casele de cultură, alte așezăminte de culturalizare), inclusiv bibliotecile și muzeele;
- Cultura fizică și sportul, amenajările și localurile sportive; activitățile pentru tineret la nivel local; desfășurarea întrunirilor;
- Alte atribuții prevăzute de lege.

În calitate de obiecte ale dreptului de proprietate publică sunt recunoscute: bunurile organizațiilor bugetare și ale celor organizațiilor cu caracter social-cultural (instituții de învățământ, de ocrotire a sănătății, de cultură); bunurile întreprinderilor locale cu formă de proprietate publică, inclusiv cota din capitalul statutar al întreprinderilor cu formă de proprietate mixtă și comună; bunurile autorităților publice orașenești, terenurile orașelor, mijloacele bugetului orașenesc, valorile mobiliare; fondul locativ (cu excepția celui particular, cooperatist, al asociațiilor obștești etc.); obiectele de infrastructură tehnică și alte obiecte, care se află pe teritoriul orașului, necesare pentru dezvoltarea economică și socială a acestuia și pentru realizarea de către autoritățile orașenești a sarcinilor ce le revin.

În conformitate cu reforma administrativ-teritorială (din anul 2003) în cadrul statului au fost formate 32 de raioane și UTA Găgăuzia, pe teritoriul cărora sunt circa 65 de orașe, 5 municipii, 1615 de sate și comune. Pentru toate autoritățile administrației publice locale ale acestora aspectele juridice au o importanță primordială, deoarece nerespectarea unor cum ar fi, bunăoară, delimitarea clară a atribuțiilor, poate să ducă la dublările lor și, în rezultat, la o asigurare financiară instabilă. Lipsa mecanismelor de transmitere către oraș a proprietății de la autoritățile publice centrale sau ale unității administrativ-teritoriale (raion) limitează manifestarea autonomiei locale, așa cum este ea definită de Constituția Republicii Moldova și de Carta Europeană pentru Autoadministrarea Locală.

Competența și atribuțiile autorităților

Pornind de la prevederile legislației în vigoare, în general se observă că municipiile, orașele au competențe similare nu numai cu raioanele, dar și cu satele, comunele în peste 30 de direcții ale vieții sociale, indiferent de faptul că orașul este o unitate administrativ-teritorială mai dezvoltată în aspect economic și social-cultural decât satul și se deosebește suficient de raion, reieșind din funcțiile sale.

De exemplu, conform Legii privind administrația publică locală, în competența orașului intră *dezvoltarea social-economică*, amenajarea teritoriului și urbanismul. O competență similară este prevăzută pentru raion și alte unități administrativ-teritoriale de nivelul doi. În Legea privind principiile urbanismului și amenajării teritoriului, la fel ca și în Concepția dezvoltării durabile a localităților Republicii Moldova, dezvoltarea social-economică a orașelor și satelor intră atât în competența raioanelor, cât și a orașelor, fără a fi stabilite deosebiri clare și evidente în delimitarea competențelor dintre autoritățile administrației publice locale respective.

Atribuțiile orașului în privința acordării asistenței sociale populației, inclusiv protecția tinerei familii, a familiilor cu mulți copii, a mamei, a drepturilor copilului, a persoanelor în etate și solitarilor, în partea ce nu intră în competența altor autorități, sunt analogice competențelor autorităților administrației publice raionale. La nivel local activează direcțiile municipale asistență socială și secțiile raionale asistență socială și protecție a familiei, create de consiliile respective de comun acord cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, care se află într-o subordonare dublă – față de autoritățile locale respective și față de Departamentul asistență socială a Ministerului Muncii și Protecției Sociale. La nivelul orașelor, asemenea structuri nu sunt prevăzute, dar acestea se pot ocupa cu problemele asistenței sociale, dacă în mod independent vor găsi resurse financiare.

Atribuțiile orașelor în domeniul *construcției de locuințe* pentru păturile socialmente vulnerabile și pentru alte categorii prevăzute de legislație, precum și exploatarea fondului locativ, nu sunt asigurate cu mijloace financiare conform Legii privind finanțele publice locale, la fel ca și în cazul atribuțiilor anterioare.

În domeniul învățământului preșcolar, extrașcolar, primar, gimnazial, mediu de cultură generală și liceal, precum și al altor *instituții de învățământ*, de care beneficiază populația localității respective, la fel ca și în cazul sferei de asistență socială, atribuțiile organelor centrale de specialitate ale administrației publice se întretaie cu cele ale autorităților administrației publice raionale și locale, cea ce este inadmisibil în condițiile autonomiei locale. Conform legislației, Ministerul Educației își exercită activitatea prin intermediul direcției de învățământ din componența autorităților administrației publice raionale, dar nu prin intermediul unui organ administrativ desconcentrat.

Instituțiile de învățământ sunt finanțate din bugetul local, însă directorii acestor instituții sunt numiți și eliberați din funcție de către Minister sau de către direcția de învățământ raională, cu consultarea prealabilă a autorităților administrației publice locale, deși acest lucru ar trebui să fie invers – în condițiile unei autonomii locale reale.

Instituțiile de cultură și activitățile publice culturale sunt reglementate de multiple acte legislative cum ar fi: Legea culturii, Legea cu privire la teatre, circuri și organizații concertistice, Legea cu privire la biblioteci, Legea muzeelor, Legea privind meșteșugurile artistice populare, etc. Conform Legii culturii, organizațiile de cultură pot fi de stat, municipale și private. Conform legii pentru orașe și alte localități asemenea instituții nu sunt prevăzute.

Conform Legii cu privire la biblioteci, bugetul unității administrativ-teritoriale, inclusiv orașul, nu poate fi aprobat, dacă în el nu sunt prevăzute mijloace necesare pentru dezvoltarea bibliotecilor, dar în Legea privind finanțele publice locale și Legea privind administrația publică locală nu se conțin prevederi similare, și, prin urmare, nu sunt create condiții pentru finanțarea lor.

Conform Legii privind meșteșugurile artistice populare autoritățile administrației publice locale, inclusiv din orașe, acordă meșterilor populari, organizațiilor și întreprinderilor lor, în modul prevăzut de lege, facilități fiscale și de altă natură, însă în legislația fiscală asemenea înlesniri lipsesc.

Cultura fizică și sportul, amenajările și localurile sportive; activitățile pentru tineret la nivel local; desfășurarea întrunirilor. Aceste domenii de asemenea sunt reglementate de diferite acte legislative și normative, care nu sunt într-o corespundere deplină cu Legea privind administrația publică locală și Legea privind finanțele publice locale.

În Legea cu privire la cultura fizică și sport, sunt stabilite condiții destul de clare pentru autoritățile administrației publice locale în privința alocării mijloacelor și punerea la dispoziția organizațiilor sportive a edificiilor sportive și încăperilor necesare. Pentru agenții economici, cheltuielile pentru dezvoltarea culturii fizice și sportului, trebuie să constituie nu mai puțin de 1% din venit, însă în alte acte legislative, inclusiv fiscale, asemenea norme lipsesc.

Probleme cu caracter similar se întâlnesc și cazul altor atribuții acordate, conform legislației, autorităților administrației publice a orașelor, deși atribuțiile permanente, conferite lor prin Legea privind administrația publică locală, trebuie să fie asigurate prin structuri, personal corespunzător și resurse financiare necesare, prevăzute în bugetul local.

O concluzie generală, în urma analizei competențelor atribuite autorităților administrației publice din orașe, ar fi că baza normativă privind activitatea acestora necesită o perfecționare conform principiilor Cartei Europene pentru Autoadministrarea Locală.

Proprietatea orașelor

Conform Legii privind proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale din 16 iulie 1999, proprietatea publică a orașului o constituie bunurile mobile și imobile, aflate pe teritoriul acestuia până la intrarea în vigoare a Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova din 12 noiembrie 1998. Însă, în anul 2003 a fost efectuată încă o reformă administrativ-teritorială, și, în legătură cu acest fapt, aplicarea prevederilor Legii privind proprietatea publică a unităților administrativ-teritoriale din 16 iulie 1999, din punct de vedere juridic, este problematică.

În legea în cauză se conțin prevederi contradictorii, care limitează competența autorităților administrației publice locale orășenești în ceea ce privește realizarea dreptului de proprietate publică. Conform legii „bunurile ce se transmit în proprietatea publică a unităților administrativ – teritoriale, se stabilesc, la solicitarea autorităților administrației publice locale, de către organele centrale de specialitate corespunzătoare.”

Această prevedere limitează competența orașelor în realizarea dreptului de proprietate publică, ceea ce contravine articolului 4 al Cartei Europene pentru Autoadministrarea Locală. În acest articol este spus că colectivitățile locale trebuie să aibă competențe depline și întregi în limitele legii, care pot fi puse în cauză sau limitate de către o altă autoritate publică numai în limitele prevăzute de lege.

Nu sunt luate în considerație, în măsură deplină, principiile de organizare și funcționare ale colectivităților locale, inclusiv orășenești, nici în Legea privind terenurile proprietate publică și delimitarea lor. Conform acestei Legi, în cazul când terenurile proprietate publică a statului se mărginesc cu terenurile proprietate publică a unităților administrativ – teritoriale, reprezentanții statului și reprezentanții unității administrativ-teritoriale coordonează hotarele acestor terenuri. Dacă reprezentanții respectivi nu convin asupra hotarelor, ele se determină de Guvern la propunerea Agenției Naționale Cadastru, Resurse Funciare și Geodezie.

Între timp, articolul 11 din Cartea Europeană pentru Autoadministrarea Locală prevede că autoritățile administrației publice locale „trebuie să dispună de un drept jurisdicțional de recurs pentru a asigura liberul exercițiu al competențelor lor și respectul principiilor autonomiei locale care sunt consfințite în Constituție și în legislația internă”.

În Legea privind terenurile proprietate publică și delimitarea lor acționează același principiu discriminatoriu – unităților administrativ-teritoriale le aparțin acele terenuri, care nu sunt atribuite în proprietatea publică a statului.

De exemplu, terenurile fondului silvic, inclusiv terenurile destinate ocrotirii naturii, aflate în proprietatea publică a statului, sunt aprobate de Guvern. Conform acestor prevederi ale Legii, Guvernul poate efectua schimbări în acest domeniu, ținând cont sau nu de opinia autorităților administrației publice locale.

Conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 959 din 4 august 2003 „Cu privire la delimitarea terenurilor proprietate publică în unele unități administrativ - teritoriale ale Republicii Moldova”, este aprobată numai suprafața totală a terenurilor proprietate publică, inclusiv aflată în proprietatea publică a statului. Între timp, conform articolelor 4 și 5 din Cartea Europeană pentru Autoadministrarea Locală, în cursul procesului de planificare și de luare a deciziei pentru toate chestiunile care privesc direct colectivitățile locale, este necesar ca acestea să fie consultate, pe cât posibil, în timp util și de o manieră apropiată. Iar în cazul modificării limitelor teritoriale locale este necesară consultarea prealabilă a colectivităților locale eventual prin referendum, acolo unde legea permite.

Nu este conformă principiilor autonomiei locale decizia referitor la delegarea împuternicirilor consiliilor raionale privind privatizarea fondului de locuințe al orașelor, satelor și comunelor, pe când privatizarea fondului de locuințe a municipiilor Chișinău și Bălți fiind lăsate Departamentului privatizării.

Conform altei modificări din legislație, autorităților administrației publice locale de nivelul doi (adică raioanele, municipiul Chișinău, UTA Găgăuzia) li s-a delegat atribuții privind „privatizarea patrimoniului întreprinderilor agricole proprietate a statului, terenurilor aferente întreprinderilor (altor obiective) private, a terenurilor aferente întreprinderilor privatizate sau supuse privatizării, a căror valoare nu este inclusă în capitalul social al acestora, a fondului de locuințe proprietate a statului sau a unităților administrativ – teritoriale, a obiectivelor din fondul de imobile, cu excepția obiectivelor date în competența altor autorități ale administrației publice.”

Această normă juridică nu delimitează proprietatea publică a statului de proprietatea publică a unității administrativ-teritoriale (de exemplu, fondul de locuințe), în timp ce ultima se află în competența exclusivă a autorității locale și nu poate constitui obiect al delegării.

Astfel, baza normativă în vigoare, ce delimitează și determină proprietatea publică a orașelor și altor unități administrativ-teritoriale, este destul de confuză și creează condiții pentru diferite feluri de interpretări și aplicări subiective, în timp ce ea ar urma să fie clară în aspect juridic și mai concretă din punct de vedere a mecanismelor de aplicare.

Aspecte financiare

Conform Cartei Europene pentru Autoadministrarea Locală, autoritățile administrației publice locale au dreptul la resurse financiare proprii suficiente, de care pot dispune liber în exercitiul competenței lor. Resursele financiare trebuie să fie proporționale cu competențele prevăzute de lege, iar subvențiile acordate autorităților administrației publice locale, pe cât e posibil, nu trebuie să fie destinate finanțării unor proiecte specifice, adică să poarte prejudiciul libertății fundamentale a politicii colectivității locale în propriul lor domeniu de competență. Este stabilit de asemenea, că autoritățile administrației publice locale în domeniul investițiilor trebuie să aibă acces la piața națională de capitaluri.

Resursele financiare ale orașelor reprezintă totalitatea tuturor tipurilor de mijloace bănești și a activelor financiare, de care dispun agenții economici care activează pe teritoriul lor.

Resursele financiare teritoriale se formează din mijloacele și active proprii precum și atrase. La mijloacele atrase se atribuie încasările de la veniturile generale de stat, care sunt surse de

reglementare a sistemului bugetar, transferurile din contul fondului de susținere financiară a teritoriilor, format în componența bugetului de stat, mijloacele speciale.

Obținerea veniturilor orașului și acumularea și distribuirea acestora se efectuează prin intermediul sistemului financiar, ce include blocurile bugetar și financiar-creditar, fondurile extrabugetare, sistemul de asigurare și altele.

Planificarea finanțelor orașelor reprezintă o parte componentă a politicii financiare a statului. La elaborarea planului financiar (bugetului) orașului, politica financiară a acestuia se ia în considerație în dependență și reieșind din prioritățile determinate la nivel macro, dar nu ca o totalitate de necesități ale unor anumite direcții ale cheltuielilor orașelor.

Sistemul financiar existent în Moldova este de așa gen, că în calitate de subiect principal și determinant a relațiilor interbugetare apar raioanele. Anume raioanelor le aparține dreptul de a forma bugetele orașelor și satelor, și anume de ele depinde obținerea la timp a mijloacelor bănești în bugetele orașelor, pentru exercitarea atribuțiilor prevăzute de legislație. Organizarea relațiilor interbugetare dintre raioane, orașe și sate este destul de dificilă în condițiile când atribuțiile nu sunt clar determinate în legislație, există insuficiența veniturilor proprii, lipsește planificarea cheltuielilor la nivel local în perspectivă medie, precum și din cauza situației create în ceea ce privește amplasarea forței de producție și dezechilibrul în dezvoltarea economică existent pe teritoriul țării.

Dreptul orașelor este limitat atât la etapa planificării bugetare, cât și la etapa finanțării în procesul exercitării atribuțiilor. Dacă la nivel statal este efectuată planificarea și pronosticarea cheltuielilor bugetare pe programe și rezultate, atunci la nivelul bugetelor orașelor planificarea se efectuează doar pentru un an, iar finanțarea depinde de raion.

Structura regională a activismului economic, constituit în Moldova, este de așa natură că municipiul Chișinău generează 27% din încasările fiscale și de altă natură, și numai două municipii – Chișinău și Bălți, dispun de surse financiare ce asigură formarea bugetelor acestora fără suportul financiar din partea statului. Starea financiară a celorlalte orașe totalmente depinde de politica financiară a statului și raionului.

Dezvoltarea orașelor, în rezultatul amplasării forțelor de producție și sistemului de administrare a finanțelor la nivel statal (conform căruia raionului i s-a atribuit funcții de ordonator principal de mijloace financiare colectivităților locale), are loc, cu unele excepții, lent și instabil.

În anul 2003, de exemplu, nu mai mult de 13% din veniturile bugetelor tuturor unităților administrativ-teritoriale (fără a ține cont de transferuri și de municipiul Chișinău), se atribuie finanțării orașelor. În anul 2003, cele mai asigurate din punct de vedere a surselor financiare (fără a lua în considerație transferurile) au fost orașele Ungheni (30.3 %), Ocnița (24.9%), Leova (22.8%), Călărași (22.5 %), Râșcani (22.4 %) și Basarabeasca (20.2 %).

Luând în considerație transferurile, cele mai asigurate în anul 2003 au fost: Ungheni – 38.5%, Cahul – 26.9% Briceni – 26.9%, Taraclia – 24.7%, Ocnița – 20.3%.

Cele mai puțin asigurate financiar orașe sunt Fălești, Ialoveni, Ștefan-Vodă, unde cota mijloacelor financiare variază în bugetele raioanelor respective, cu transferuri sau fără, în limitele a 10 %.

Evaluarea cheltuielilor bugetelor unităților administrativ-teritoriale (raioanelor) la formarea bugetului anual se face conform a nouă atribuții, în timp ce, conform legii, autoritățile locale exercită atribuțiile lor în peste 30 de direcții; celelalte cheltuieli sunt reprezentate printr-un singur rând „altele”.

Orașele sunt limitate nu numai în dreptul deplin de a dispune de mijloacele financiare, dar și în dreptul de a obține împrumuturi pe termen scurt sau lung pentru cheltuieli capitale, prin intermediul emiterii obligațiunilor. Acest drept conform legislației aparțin doar raioanelor și municipiilor Chișinău și Bălți.

Baza fiscală a unităților administrativ – teritoriale ale Moldovei (a orașelor și raioanelor) se caracterizează prin următoarele: veniturile proprii ale bugetelor respective, pentru anul 2005, sunt prognozate în sumă de 1127.4 mil. lei sau cu 18% mai mult decât în anul 2004. În sumă totală a veniturilor unităților administrativ-teritoriale, cota parte a municipiului Chișinău, conform pronosticului pentru anul 2005, este de 50.2% venituri proprii, cota parte a municipiului Bălți – 6%. Veniturile bugetelor unităților administrativ-teritoriale, ținând cont de transferuri, sunt prognozate în sumă de 1817.8 mil. lei, sau cu o creștere de 10.1% comparativ cu anul 2004. În PIB aceste venituri vor constitui 4.95%, cu o diminuare a cotei acestora cu 0.23% comparativ cu anul 2004. Veniturile bugetelor unităților administrativ-teritoriale în volumul total al bugetului public național vor constitui 14.4%. În ceea ce privește orașele, indicatorii financiari principali ale acestora nu sunt expuși nici într-un document oficial.

Nici statistica de stat, nici sistemul financiar statal nu permite urmărirea stării financiare a orașelor, deși conform statutului juridic orașele și raioanele sunt de aceeași importanță.

Formarea resurselor bănești în orașe nu se limitează numai la mijloacele bugetare, aceasta depinzând și de alte structuri și instrumente financiare: bănci și filialele acestora, organizații de asigurări, participanți la piața valorilor mobiliare, companii de audit și consulting.

Conform datelor statisticii, sistemul bancar al țării demonstrează o bună creștere la toți indicatorii. Totalul activelor băncilor s-a majorat în anul 2004. S-a majorat cu 17.3%, ceea ce ridică siguranța băncilor; creșterea obligațiunilor cu 18.6% rămâne în urmă de creșterea de activelor lichide (37.9%) și depozite (21.9%). Dar, în loc să crediteze sectorul real al economiei, inclusiv și în orașe, băncile dau prioritate hârtiilor de valoare de stat. Pe perioada a 9 luni ale anului 2004 creșterea volumului hârtiilor de valoare procurate a constituit 75.6%, iar a creditelor și solicitărilor privind leasingul financiar – numai cu 10.4 %.

Asemenea practică a băncilor nu poate să nu influențeze accesibilitatea resurselor bănești în orașe, în condiția când o sarcină stringentă este atragerea în economie a economiilor bănești ale populației, aflate în afara circuitului, și orientarea acestora la creșterea calității vieții în orașe, la soluționarea problemelor de producție și de ordin social.

Dezvoltarea pieții asigurărilor este actuală nu numai din punct de vedere al perspectivei micșorării cheltuielilor bugetului, aferente lichidării consecințelor riscurilor naturale, economice sau politice, dar și ca o sursă importantă de atragere a resurselor investiționale ale asigurătorilor, iar prin intermediul acestora și a mijloacelor bănești ale populației. Tendințe pozitive pe această piață nu s-au manifestat încă în Moldova, așa cum plățile de asigurare integral pe Moldova, în anul 2003 comparativ cu anul 2004, sau majorat doar cu 2 % pe tipurile de asigurare benevolă, iar la asigurarea obligatorie – de 1.5 ori. Date statistice privind dezvoltarea pieții asigurărilor pe orașe lipsesc, la fel ca și pe întregul sistem financiar.

Astfel, sistemul de finanțare a orașelor, existent în țară, nu corespunde cerințelor Cartei Europene pentru Autoadministrarea Locală și nu contribuie la crearea condițiilor pentru asigurarea dezvoltării durabile a orașelor.

Recomandări de ordin politic privind dezvoltarea durabilă a orașelor.

Pentru crearea condițiilor privind dezvoltarea autoadministrării (autonomiei) locale în orașe și a autonomiei financiare reale, ar fi necesar:

Perfecționarea unor prevederi ale legislației din domeniul finanțelor publice locale;

Asigurarea echilibrului (proportionalității) dintre volumul de împuterniciri al autorităților administrației publice orășenești și volumul, necesar pentru aceasta, de resurse umane și financiare, inclusiv în cazul atribuțiilor delegate de către stat;

Stabilirea unui mecanism eficient de control asupra activității factorilor de decizie, excluzând amestecul nejustificat în activitatea orașelor din partea autorităților administrației publice raionale și centrale;

Reconstituirea statisticii de stat (inclusiv financiare), ce ar permite autorităților publice să formuleze politicile în domeniul dezvoltării orașelor, să compare calitatea vieții în orașe cu standardele europene, să efectueze în orașe o politică financiară echilibrată;

Schimbarea sistemului privind corelația dintre bugetul de stat, bugetul unității administrativ-teritoriale și orașe, prin crearea în teritoriu a direcțiilor financiare subordonate Ministerului Finanțelor, care ar coordona și efectua separat finanțarea bugetelor raionale și bugetelor orașelor.

ANEXA B. AVANTAJELE ORĂSELOR – POTENȚIALELE POLURI DE CREȘTERE PE TERITORIUL REPUBLICII MOLDOVA

Istoria mondială ne-a demonstrat, prin multiple exemple, rolul stimulativ și organizatoric al orașelor în dezvoltarea regiunilor și țărilor. Ca confirmare a acestui fapt ne servesc orașele-sate din Grecia antică, orașele-hanzice din Germania medievală, orașele-colonii de pe țărmurile Mării Mediteraneene și Mării Negre.

Din acest punct de vedere, Moldova nu este o excepție. Din timpurile străvechi pe teritoriul Moldovei, ca și pe teritoriul altor state europene, orașele erau centre ale dezvoltării activității administrative și economice a întregii țări.

Majoritatea orașelor de bază ale Republicii Moldova s-au format în secolele XIV-XV (Chișinău, Bender, Soroca, Ungheni, Orhei, Căușeni, Cahul etc.) ca centre administrative și comerciale. O altă categorie de orașe (Tiraspol, Bălți, Comrat, Taraclia) au apărut mai târziu, în secolele XVIII-XIX, în perioada colonizării active a teritoriului de către emigranți și capitalul străin.

În teoria și practica dezvoltării regionale, se evidențiază trei tipuri de regiuni – *regiuni omogene* după specializare, demografie și condiții naturale, *regiuni nodale sau polarizate* formate în jurul orașelor ca nuclee ale activităților administrative, economice și sociale; *regiuni programate*, formate în corespundere cu cerințele viitorului și datorită proiectelor investiționale, zonelor economice libere, cooperării cu alte state, etc.

În practica R.S.S.M. de planificare regională pentru anii '70-'80, se evidențiau 4 sub-regiuni economice (Nordul, Centrul, Sud-estul și Sudul). În corespundere cu aceste regiuni erau 4 grupe de sisteme de așezări (amplasări) (centrele lor – Bălți, Chișinău, Tiraspol-Bender și Comrat) și 8 zone de așezări planificate (Edineț, Bălți, Rîbnița, Ungheni, Chișinău, Tiraspol-Bender, Comrat și Cahul).¹¹

La începutul anilor '90, sistemul regional de așezări al Moldovei includea 21 de orașe, 45 de așezări de tip orășenesc și mai mult de 1600 de sate. În dependență de complexitatea funcțiilor, orașele au fost divizate în 4 nivele: centre multifuncționale ale grupului de sisteme de așezări (Nord, Centru, Sud-estul și Sudul); centre inter-regionale, influența cărora se extinde asupra regiunilor de un nivel mai jos; orașe – centrele ale regiunilor de un nivel jos; centre locale.

După 1991, baza științifică și de planificare a politicii regionale și urbane în Republica Moldova nu a fost înnoită și situația la nivel local s-a înrăutățit în toate regiunile. Anume din această cauză, la etapa inițială, pe parcursul elaborării Planului amenajării teritoriului național și aplicarea principiilor Concepției Dezvoltării Durabile a Locuințelor este binevenită utilizarea produsului cercetărilor „predecessorilor” (Niipianirovania, Kiev niigiprograd, Moldgiprostoi și Moldgiproselstoi) aprobate în anii 80 de Guvern.

Bazându-ne pe proiectele în cauză și cele noi (Urban proiect, 1999-2004), putem concluziona că pe teritoriul Republicii Moldova există un grup din 10-12 orașe, viabilitatea cărora s-a evidențiat în perioade istorice diverse, inclusiv perioada de tranziție din anii 90. Anume aceste orașe viabile, care au păstrat activitatea economică pot fi cercetate în calitate de „centre de creștere” epicentre de creștere, pentru stimularea dezvoltării economice și sociale a regiunilor ce înconjoară orașele.

¹¹ Gudim Anatol „Economic sub-regions of Moldova”, Chișinău, Știința, 1983

Acestea sunt:

1. Aglomerația Chișinău;
2. Municipiul Bălți;
3. Aglomerația Edineț-Cupcini;
4. Orașul Soroca;
5. Orașul Ungheni;
6. Aglomerația Râbnita-Rezina;
7. Orașul Orhei;
8. Orașul Dubăsari;
9. Aglomerația Tiraspol-Bender;
10. Orașul Comrat;
11. Orașul Taraclia;
12. Orașul Cahul.

În total populația acestor aglomerații și orașe constituie peste 1,5 mil. oameni sau circa 40% din toată populația Republicii Moldova. În ele sunt concentrate aproximativ 2/3 din totalul potențialului industrial al țării (industria, baza de construcție, transporturi și comunicații) și obiective ale infrastructurii sociale – ocrotirea sănătății, știința și învățământ, cultura.

Principalele caracteristici, avantajele și punctele vulnerabile ale polilor creșterii potențiali pe teritoriul Republicii Moldova sunt prezentate în continuare.

Aglomerația Chișinău (AC) – influența ei se răspândește pe întregul teritoriul țării fiind determinată de funcțiile administrative și social-economice ale Chișinăului în calitate de capitală, de așezarea lui geografică centrală. În Chișinău au fost înregistrați 76% (anul 2002) din agenți economici din țară și 58 mil. USD de investiții străine. Principalele ramuri sunt: industria (226 de întreprinderi în industria ușoară, mobilei și industria alimentară; industria constructoare de mașini; industria materialelor de construcție, construcții și transportul; prestarea serviciilor și comunicații. Cota parte din exportul total al Republicii Moldova constituie 48.4%. Aglomerația Chișinău reunește aproximativ 50 de localități, inclusiv 9 orașe cu o populație totală de peste 800 mii de oameni, dintre care în orașul Chișinău locuiesc 660.7 mii oameni. Aglomerația Chișinău reprezintă principalul donator al bugetului de stat și pe deplin dispune de bază pentru autoadministrare și autofinanțare conform standardelor europene.

Aglomerația Tiraspol-Bender (Tiraspol, anul 1792 și Bender – sec.III î.e.n.) – este a doua după mărime în țară, și cu cea mai variată structură a economiei: electro-energetica (Cuciurgan); industria constructoare de mașini (Tiraspol și Bender); industria ușoară și alimentară. Avantajele regiunii sunt: poziția de tranzit în direcția CSI-Balcani (gaz natural, energie electrică, transporturi); așezarea geografică, apropierea cu or. Odessa, unul din cele mai mari porturi la Marea Neagră; concentrarea de ape subterane a țării, aproximativ 40%; cel mai mic pericol seismic din întregul teritoriul Republicii Moldova. Condițiile pentru dezvoltare a turismului sunt deosebit de favorabile. Factorii negativi care persistă sunt stoparea temporară a procesului de producție și cooperare cu alte regiuni ale țării, criza sectorului agrar și depresiunea socială.

Municipiul Bălți (anul 1429) – împreună cu regiunea învecinată (Fălești, Glodeni, Râșcani, Sângerei) populația constituie aproximativ 505.1 mii oameni, din care or. Bălți – 145.9 mii oameni (anul 2002). Așezarea geografică centrală în nordul țării este extrem de avantajoasă. Calea ferată activează în trei direcții, autostrăzile în 5 direcții. Industria – constructoare de mașini, industria ușoară, alimentară și a materialelor de construcție (gipsul). Probleme – necesitatea surselor investiționale pentru reconstrucția anumitor întreprinderi principale (12) și infrastructurii orașului, deficitul de resurse acvatice.

Aglomerația Edineț-Cupcini (anul 1431) – este relativ mică după numărul populației (circa 50 mii oameni), însă cuprinde un grup mare de întreprinderi rentabile de producție, adaptate la

condițiile drastice ale pieței, acestea sunt: fabrica de producere a conservelor de fructe și legume, a zahărului, tutunului, produselor lactate, materialelor de construcție, de păstrare și prelucrare a cerealelor etc. În aglomerație sunt concentrate aproximativ 17 mil. USD de investiții străine. Teritoriul acestei aglomerații este inclus în componența eurorgiunii „Prutul de Sus”.

Orașul Soroca (anul 1499) – cu o populație de 38.9 mii oameni, orașul este unul din cele mai vechi orașe ale Republicii Moldova cu o industrie dezvoltată (60% din export-import a căreia sunt îndreptate spre UE) și beneficiază de condiții pentru dezvoltarea turismului (istoria, etnografia, izvoare minerale, r. Nistru). Orașul Soroca este unul din „focarele” active ale activității de antreprenariat. Așezarea geografică avantajoasă din punct de vedere al transportului. Problema principală este necesitatea investițiilor.

Orașul Ungheni (anul 1430) – cu o populație de 40.0 mii oameni, Ungheni este unul din cele mai active orașe din Republica Moldova, în ce privește atragerea resurselor financiare din proiecte, alocarea granturilor și investițiilor pentru dezvoltarea economiei și infrastructurii orașului. În acest context poate fi specificat proiectul TACIS privind cooperarea transfrontalieră „Ungheni-Iași”, construcția conductei de gaz „Călărași-Uncheni”, stația de alimentare autonomă a orașului etc. Au fost create zone libere privind activitatea de antreprenariat, întreprinderi mixte cu participarea investițiilor străine provenite din Belgia, SUA, România etc. Avantajul plasării geografice constă în căile de tranzit și vamale de ieșire spre Europa Centrală, condiții pentru dezvoltarea unei zone agricole ecologic pure. Problema care există în regiune este criza de cadre calificate necesare la condițiile economiei de piață.

Orașul Orhei (anul 1531) – cu o populație de 37.0 mii oameni este una din cele mai vechi localități de pe teritoriul Republicii Moldova. Reprezintă prin sine centrul industrial, care înviorează o vastă zonă agricolă în regiunea centrală a țării. Există condiții perfecte pentru dezvoltarea turismului (muzee, mănăstiri, canioanele râurilor, unul din cele mai mari masive de păduri din țară). Problemele care există sunt lipsa cailor ferate și calitatea inferioară a apei potabile.

Agglomerația Râbnîța (anul 1657)-Rezina (anul 1470) – cu o populație de circa 60.0 mii locuitori, din punct de vedere istoric a apărut în urma dezvoltării comerțului (locul de trecere peste r. Nistru) din Basarabia în Podolia (cereale, vite, fructe), iar mai târziu a devenit principala zonă de producere a cimentului în țară cu o capacitate de producție totală (ambele uzine: Rezina și Râbnîța) aproximativ 1.5 mil. tone de ciment pe an. În anii 80 a sec. XX, în Râbnîța a fost amplasată uzina electro-metalurgică, care activează pe baza fierului uzat al metalelor feroase importate din țările vecine ale Europei de Est, cu volumul producției de circa 1.0 mil. tone de oțel (anul 2002) livrate peste hotare. Problema principală este gradul înalt de poluare a mediului înconjurător (bazinul aerian, apele de scurgere, afecțiuni ale căilor respiratorii) de activitatea uzinei metalurgice și fabricilor de ciment.

Orașul Dubăsari (anul 1702) – reprezintă o localitate urbană veche pe malul stâng al r. Nistru (circa 20.0 mii locuitori). Avantajele plasării orașului constă în condițiile de transport: căile ferate (r. Nistru, autostrada interstată „șoseaua Poltava”, autostrada „Nord-Sud” în Transnistria). Centrala hidroelectrică cu capacitatea de 40 mii kW. Condiții favorabile pentru dezvoltarea turismului. Importanța strategică a orașului pentru Transnistria ca verigă de legătură între partea de nord (Camenca, Râbnîța) și cea de sud (Grigoriopol, Tiraspol Slobodzia) ale Transnistriei. Problemele existente sunt: șomajul și veniturile mizerabile ale populației.

Orașul Comrat (anul 1443) – cu o populație de 25.7 mii locuitori (datele anului 2003), orașul ocupă o poziție centrală pe teritoriul Stepei Bugiacului, partea de sud-vest a țării. Comrat este capitala UAT Gagauzia, care cuprinde următoarele raioane: Ciadâr-Lunga și Vulcănești. Avantajul plasării pe autostrada Chișinău-Giurgiulești (r. Dunărea), stația căii ferate Bugiac. Activitatea sporită a antreprenorilor și a administrației UAT privind diversificarea producției și

atragera investițiilor străine (Turcia, Federația Rusă, Italia), în special în vinificație și industria ușoară. Problemele cu care se confruntă regiunea sunt: deficitul resurselor de apă potabilă, eroziunea solurilor agricole, insuficiența de cadre calificate.

Orașul Taraclia (anul 1813) – cu o populație de 15.5 mii oameni, este o localitate centrală a comunității bulgare în Republica Moldova. Activează eficient zona economică liberă (o altă zonă – satul Tvardița). Pe teritoriul localității activează întreprinderi producătoare de vinuri de înaltă calitate. Relații economice și culturale strânse cu Bulgaria, precum și cu regiunea vecină a Ucrainei, or. Bolgrad. Problemele ce există sunt: necesitatea irigării terenurilor agricole, aceasta se datorează climatului și secetelor periodice, lipsa materialelor de construcții naturale.

Orașul Cahul (anul 1452) – cu populația de 42.5 mii locuitori, din punct de vedere istoric este cel mai renumit oraș în sudul țării. Avantajele plasării față de transport: aeroport clasa „A”, cale ferată, autostrăzi active în 5 direcții, r. Prut. Oficiul vamal Cahul-Oancea (România) este un avantaj economic, plus la această activitatea întreprinderilor industriei alimentare și ușoare. Tot în regiunea aceasta activează Complexul sanatorial pe baza izvoarelor de apă minerală locală. Importanța regională a orașului va crește considerabil după finisarea construcției portului și a terminalului „Giurgiulești” situat la 40 km spre partea de sud, pe r. Dunărea.

Astfel, fiecare din poluri de creștere menționate mai are anumite avantaje și probleme, create de mediul existent și de dezvoltarea viitoare. Realizarea politicii de susținere urbană este orientată spre orașele ce reprezintă linii de creștere, se pare a fi mai atractivă pentru activitatea de perspectivă.

Metodele de identificare a potențialului acestor orașe și instituționalizarea lor viitoare ca epicentre de creștere vor fi determinate în cadrul Planului de Amenajare a Teritoriului Național a Republicii Moldova. Între aceste metode sunt: acumularea datelor statistice în scopul evaluării potențialului orașelor și propunerile pentru dezvoltarea acestui potențial; suportului legal respectiv; crearea organismelor și instrumentelor pentru coordonarea inter-ministerială și inter-regională; pregătirea propunerilor privind mecanismul relațiilor financiare ale orașelor centrale și cele ajutate etc. Politica Guvernului privind dezvoltarea durabilă urbană pe termen mediu urmează a fi considerată ca o parte componentă activă a Strategiei de Creștere Economică și reducerea sărăciei, inclusiv suportul instituțional și financiar pentru implementarea și monitorizarea acesteia.

Gândirea politică și culturală în materie de urbanizare

Orașele și cultura lor au format fundamentul civilizației europene. Europa are o tradiție îndelungată a culturii urbane. La momentul actual, Uniunea Europeană este cea mai urbanizată regiune din lume, 80% din populație locuiește în orașe, circa 20% din cetățenii europeni locuiesc în aglomerații de mai mult de 250 mii locuitori, 20% în orașe de dimensiuni medii (50-250 mii locuitori) și 40% în orașe de 10-50 mii locuitori.

Se poate identifica ușor o spirală a schimbărilor intervenite în dezvoltarea sistemului urban european în perioada postbelică, de la urbanizare la suburbanizare, apoi deurbanizare (cunoscută și ca „urbanizarea rurală”) și, cea mai recentă, reurbanizarea caracterizată de corelația strânsă între fluxurile populației și schimbările economice ce au survenit.

Apariția noii abordări în dezvoltarea spațială și urbană poate fi asociată cu publicarea a două documente de bază care au completat golul între politica spațială și urbană promovată în anii 80 și noua abordare apărută în anii 90. Acestea sunt: Cartea Albă privind creșterea economică, competitivitatea și angajarea în câmpul muncii – provocările în calea spre secolul 21 și Programul european privind politica și acțiunile în vederea dezvoltării durabile și a mediului .

Publicarea Cărții Verzi privind mediul urban în 1990 a fost punctul de pornire pentru noua abordare a politicii urbane la nivel comunitar. Recunoașterea importanței orașelor în vederea asigurării unei calități decente de trai pentru cetățenii europeni a generat o abordare mai globală a felului în care se dezvoltă orașele și a accentuat necesitatea majorării calității mediului urban și a bunăstării orașelor, ca fiind un obiectiv de bază al promovării dezvoltării socio-economice durabile.

La acel moment, instituțiile europene au manifestat un interes vădit pentru problemele orașelor prin elaborarea următoarelor documente strategice: Proiectul orașelor durabile (1993), implementarea inițiativei comunitare Urban (1994-1999) urmată de Comunicatul Comisiei Europene „Spre o agendă urbană în Uniunea Europeană” (1997) și apoi „Comunicatul privind dezvoltarea durabilă urbană în Uniunea Europeană: un cadru pentru acțiuni” (1998). În ultimul document, pentru prima dată a fost aplicată o abordare mai globală pentru dezvoltarea durabilă a orașelor, ce implica patru scopuri separate:

- Consolidarea prosperității economice și a politicii de angajare în câmpul muncii în orașe;
- Promovarea echității, integrării sociale și regenerării ariilor urbane;
- Protejarea și îmbunătățirea mediului urban ca element al creșterii economice durabile locale și globale;
- Contribuirea la buna guvernare și autoadministrare locală.

La Summitul de la Lisabona (martie 2000) Uniunea Europeană a definit o strategie scopul primordial al căreia este transformarea UE „în cea mai competitivă și dinamică economie în lume, bazată pe cunoștințe” către anul 2010, precum și a identificat acțiuni pentru politica de angajare în câmpul muncii, reforma economică și coeziunea socială. Această strategie este cunoscută ca „Procesul de la Lisabona”, orașele fiind recunoscute ca elemente-cheie în corelarea politicii de dezvoltare cu politicile ce contribuie la atingerea excelenței economice și echității sociale.

Experiența obținută în cadrul Inițiativei comunitare urbane (program ce acoperea 118 arii urbane) și a proiectelor urbane (59), interesul manifestat față de problema orașelor de către guvernele naționale, societatea civilă și academică, au contribuit la prelungirea acestei abordări.

Astfel, în anul 2000, a fost lansată o nouă inițiativă urbană privind regenerarea economică și socială în ariile urbane – Urban II.

Obiectivele noii inițiative comunitare sunt:

- De a formula și implementa strategii inovatoare pentru regenerarea economică și socială a orașelor medii și mici sau a suburbiilor distruse ale orașelor mari,
- De a consolida și schimba experiență și cunoștințele în vederea regenerării urbane durabile și dezvoltării ariilor menționate.

În cadrul Programului Urban II se acordă asistență pentru 70 de arii urbane. Populația acestora urmează a fi de circa 20 mii locuitori, în unele cazuri fiind admisă și obținerea de 10 mii locuitori. Mai mult decât atât, fiecare oraș, sau suburbie trebuie să fie o unitate geografică sau socio-economică coerentă și să se afle într-o criză urbană sau să necesite o regenerare economică sau socială. În plus, trebuie să întrunească trei din următoarele criterii:

- nivel jos al activității economice și o necesitate specifică de conversie generată de dificultăți economice și sociale locale;
- nivel înalt al șomajului, sărăciei și excluderii sociale;
- nivel jos al învățământului, deficiențe serioase în aptitudini și rată joasă de școlarizare;
- număr înalt de emigranți, minorități naționale și refugiați;
- tendințe demografice alarmante;
- mediu înconjurător degradat.

La rândul lor, autoritățile locale urmează să colaboreze strâns cu autoritățile regionale și naționale în vederea elaborării unei strategii de dezvoltare urbană în contextul inițiativei și a programelor comunitare în acest domeniu. Fiecare program acoperea o arie geografică coerentă și una sau câteva arii socio-economice urbane.

Regulile generale stipulate în Regulamentul privind regulile aplicate în cadrul Fondurilor Structurale sunt relevante și pentru aceste programe. Ele trebuie să conțină:

- o evaluare *ex ante* prin care se analizează punctele slabe și forte ale ariei în cauză;
- o descriere a procesului de programare și aranjamentele efectuate în vederea consultării partenerilor;
- o strategie și priorități pentru dezvoltarea ariei urbane în conformitate cu liniile directoare comunitare;
- o descriere sumară a măsurilor planificate pentru implementarea priorităților, monitorizarea și evaluarea programului;
- un plan indicativ pentru fiecare prioritate și fiecare an bugetar;
- prevederile implementării programului: autoritățile și structurile create (autoritatea de gestionare, comitetul de monitorizare, și dacă este relevant, autoritatea finanțatoare și comitetul de selectare); aranjamentele pentru administrarea programului (concursul pentru propuneri, selectarea operațiunilor); aranjamente pentru controlul financiar, monitoring, control și evaluare.

Orașul european în regiune: un echilibru amenințat

Atât timp cât au existat orașele, ele mereu au depins de regiunile aferente. Nu numai din punct de vedere al aprovizionării cu apă potabilă, produse alimentare, materie primă pentru industria manufacturieră, dar și din punct de vedere al aprovizionării cu brațe de muncă. Nici un oraș nu a izbutit sau va izbuti să supraviețuiască fără suportul regiunilor aferente. Din alt punct de vedere,

regiunile au depins mereu de orașele centrale. Orașele oferă diverse facilități (loc pentru tranzacțiile comerciale, distracții, studii, dezvoltarea artelor, servicii mediale, etc.) precum și o sursă importantă de lucru și câștig pentru majoritatea locuitorilor din suburbii. Actualmente, interdependența dintre ariile urbane și rurale a crescut și mai mult, datorită suburbanizării, lucrărilor de infrastructură, interdependenței economice, etc.

Din aceste considerente, EU a formulat o politică urbană bazată pe principiul așa numitei *regiuni urbane funcționale* : rețele de orașe și suburbii ce sunt în strânsă corelație în termeni de dezvoltare a economiei locale și regionale, migrația forței de muncă. Conceptul unei astfel de regiune oferă oportunități excelente pentru dezvoltarea orașelor chiar și în afara hotarelor lor, precum și soluții pentru rezolvarea problemelor urbane stringente la un nivel adecvat. Deși regiunile urbane funcționale pot varia enorm în dependență de tipul și dimensiunea orașului implicat și a numărului de locuitori, acestea pot fi aferente orașelor mici și mijlocii, în arii predominant rurale, sau pot fi regiuni de tip metropolă.

Deși interdependența între orașe și regiunile aferente este în creștere, aceasta a devenit mai problematică și mai vulnerabilă. În primul rând, chestiunea suburbanizării cauzează multiple probleme de mediu, transport și de securitate în numeroase arii urbane europene: orașele continuă să se extindă, în multe cazuri într-un mod necontrolat, din cauza creșterii numărului populației și necesității de spațiu suplimentar. Ca urmare, autoritățile orașenești centrale se confruntă cu probleme financiare în ceea ce privește colectarea taxelor locale și reducerea cheltuielilor pentru întreținerea și dezvoltarea orașelor.

În al doilea rând, multe orașe europene se confruntă cu problema tranziției spre o economie bazată pe servicii. În particular, orașele ce fac parte din categoria orașelor vechi industriale necesită schimbări radicale în sensul creării unui model economic absolut nou, bazat pe servicii, cunoștințe și tehnologii, dezvoltarea industriei de distracții și turism. Noile locuri de muncă în orașe adesea nu oferă oportunități pentru categoriile de muncitori ce provin din industriile tradiționale devenite rudimentare. Industria serviciilor și economia bazată pe cunoștințe necesită lucrători bine instruiți cu cunoștințe specifice, în timp ce majoritatea șomerilor dispun de un nivel jos de cunoștințe și pregătire profesională.

Schimbările economice, demografice și spațiale pot fi drastice. Multe orașe sunt inapte să se adapteze singure la noile circumstanțe. Investițiile necesare sunt prea mari, iar bugetele orașenești nu pot suporta costurile sociale foarte înalte. În situația când toate eforturile depuse nu se soldează cu succes, orașele pierd vitalitatea lor și se dezvoltă după un scenariu de criză urbană profundă. Investițiile care urmează a fi efectuate pentru dezvoltarea viitoare a orașului sunt direcționate spre soluționarea problemelor sociale imediate, astfel încetinind dezvoltarea orașului. Multe orașe au nevoie de reforme structurale profunde. Acest proces durează o perioadă îndelungată și necesită schimbări structurale.

Dezvoltarea orașelor și angajarea în câmpul muncii

Este evident faptul că majoritatea așa numitor probleme orașenești (șomajul, fragmentarea socială, incertitudinea calității vieții, etc.) sunt rezultatele unor schimbări considerabile.

Este de menționat faptul că majoritatea șomerilor locuiesc în ariile urbane, și atât timp cât dezvoltarea economică nu poate soluționa automat problema șomajului, problema coeziunii sociale și a calității vieții, va necesita îmbunătățirea nivelului competitivității și productivității în ariile urbane.

Din aceste considerente merită a fi menționat că soluționarea problemei șomajului necesită combinarea a două tipuri de politici. Pe de o parte, urmează a fi creat un mediu favorabil pentru atragerea investițiilor sau extinderea celor existente, ori indirect (prin îmbunătățirea infrastructurii și a serviciilor, accesului și mobilității, mediului urban și a securității, etc.) sau

direct (prin promovarea oportunităților ce pot fi oferite de către oraș pentru comunitatea antreprenorilor). Pe de altă parte, dezvoltarea potențialului economic urmează a fi orientată spre sectoarele și activitățile ce generează noi locuri de muncă și conectează cererea cu oferta.

Migrarea selectivă din orașe spre suburbii se datorează existenței unei categorii mari de locuitori cu venituri joase. Serviciile urbane costisitoare, astfel ca spitalele, instituțiile de învățământ superior, teatrele și muzeele sunt în multe cazuri subvenționate din bugetele locale, dar de fapt sunt utilizate de persoane din ariile ce depășesc hotarele administrative ale orașului. Aceasta duce la acutizarea problemelor financiare ale orașului. Iată de ce calitatea vieții în unele districte urbane este în particular alarmantă. În aceste arii urbane în dificultate, problemele economice, sociale și de ordin fizic se cumulează și duc spre lipsa unei coeziuni sociale și excludere socială a populației.

Un cadru pentru politici urbane locale

Astăzi, o abordare „de jos în sus”, în opinia autorităților locale este oportună atât la nivel național, cât și la nivel comunitar.

Conștientizarea problemelor cu care se confruntă orașelor în mare parte se datorează lansării unor programe de acțiuni de care actualmente beneficiază orașele și care sunt ajustate la necesitățile lor.

Indiferent de la faptul că fiecare oraș se confruntă cu un set unic de probleme și posibilități, tendințele sunt în fond aceleași. Multe orașe identifică punctele lor slabe și forte și reieșind din acestea elaborează strategii de îmbunătățire a vitalității lor. Din aceste considerente politicile urbane sunt grupate în diverse moduri. Următoarea stipulare reflectă schimbările ce au intervenit în politica urbană „...menținerea orașelor la un nivelul corespunzător a economiei globale competitive concomitent cu soluționarea problemelor moștenite...”. De asemenea este necesar de a acorda o atenție sporită cetățenilor:

- dezvoltarea unui oraș puternic
- crearea districtelor viabile
- intensificarea participării cetățenilor.

Din cele menționate, este evident că orașele sunt amenințate de suburbanizare și revenirea spre ariile rurale. Orașele pierd locuitorii și afacerile, exercită o migrare continuă și se confruntă cu declinul a unei serii de funcții urbane. Autoritățile locale încearcă să stopeze această tendință prin îmbunătățirea competitivității și crearea unor orașe mai viabile. Momentul crucial pentru oraș este reurbanizarea. Politicile de dezvoltare a orașelor sunt direcționate spre diversitate și suport, dezvoltarea unui mod atractiv de viață și a unui climat de afaceri favorabil. Pe de o parte, aceste politici sunt destinate utilizării mai eficiente a ariilor urbane prin crearea unor orașe mai compacte. Pe de altă parte, condițiile de trai sunt îmbunătățite prin majorarea calității spațiilor locative. Printr-o abordare echilibrată a urbanizării, se acordă atenție construcției noilor locuințe în ariile urbane existente înainte de a purcede la explorarea noilor spații.

Un oraș puternic este foarte dependent de situația economică ca factor generator de locuri de muncă. Noile locuri de muncă trebuie create în primul rând de sectorul privat. Eforturile orașelor sunt în prealabil concentrate asupra „capturării” companiilor mici și mijlocii ce sunt amplasate și lucrează pentru piața locală. Ele sunt pilonii creșterii economice. Deci, administrațiile locale activează ca incubatoare pentru promovarea antreprenoriatului și inovațiilor, susțin crearea noilor afaceri și supraveghează continuitatea acestora. O atenție crescândă este acordată promovării activităților antreprenoriale în regiunile defavorizate. Dezvoltarea locală și regională este promovată din interior.

În atragerea locuitorilor, vizitatorilor și companiilor în orașe, imaginea orașului este din ce în ce mai importantă. Imaginea orașului este importantă atât pentru orașele istorice cât și pentru orașele cu o arhitectură modernă. Un aspect mai strategic în abordarea dezvoltării urbane ține de crearea unui caracter și imagini cât mai specifice a orașului. Prin marketingul urban, autoritățile locale propagă imaginea orașului lor, sloganul fiind - fii la nivel și spune tuturor despre tine.

Dimensiunea națională și comunitară a politicii de dezvoltare urbană

Indiferent de faptul că problematica orașelor și, în special, cea a rolului orașului european atrage o atenție crescândă, nu există un set unic de politici care ar putea fi aplicat pentru toate orașele europene. Desigur baza legală și organizațională a acțiunilor orientate spre dezvoltarea durabilă a orașelor variază de la un stat membru la altul și reflectă diferențele în responsabilitățile asumate la diverse nivele de administrare. Totuși, doar în unele state membre (astfel ca Marea Britania, Franța, Germania și Olanda) există politici urbane bine definite și orientate spre dezvoltarea unor regiuni urbane ca părți componente politicilor de dezvoltare economică durabilă.

Majoritatea politicilor și programelor urbane sunt elaborate și implementate de statele membre și orașe. Unele state membre consideră că administrațiile orașenești trebuie să poarte responsabilitatea ce mai mare pentru dezvoltarea politicilor urbane și respectiv pentru identificarea măsurilor adecvate de la diverse nivele administrative.

Din cele menționate este evident faptul că aspectele cele mai generale ale politicii de dezvoltare urbană, în particular cele ce țin de capacitatea de a combina dezvoltarea economică, coeziunea socială și calitatea mediului urban au o dimensiune europeană nu numai din considerentele că implică dimensiuni supranaționale, ci deoarece astfel de politici implică principii, factori și condiții ce sunt de importanță strategică pentru dezvoltarea prosperă a UE ca entitate și a calității vieții pentru cetățenii europeni.

Necesitatea de a acorda politicii urbane o dimensiune europeană nu derivă numai din necesitatea de a încuraja acțiuni în domenii specifice ale infrastructurii sau de a îmbunătăți calitatea vieții urbane sau chiar din necesitatea de proteja și moșteni avuția culturală europeană. Aceste rigori pot fi soluționate și la nivel regional și local în conformitate cu sistemele naționale a fiecărui stat membru.

Dimensiunea europeană a politicii urbane reiese din necesitatea de a facilita conturarea și diseminarea strategiei integrate de dezvoltare urbană bazată pe principiile-cheie adoptate de UE în contextul schimbărilor impuse de secolul 21. În această ordine de idei, politicile de dezvoltare a ariilor urbane europene sunt cruciale pentru îmbunătățirea condițiilor economice, dezvoltarea socială și în particular, pentru îmbunătățirea condițiilor de trai ale cetățenilor UE.

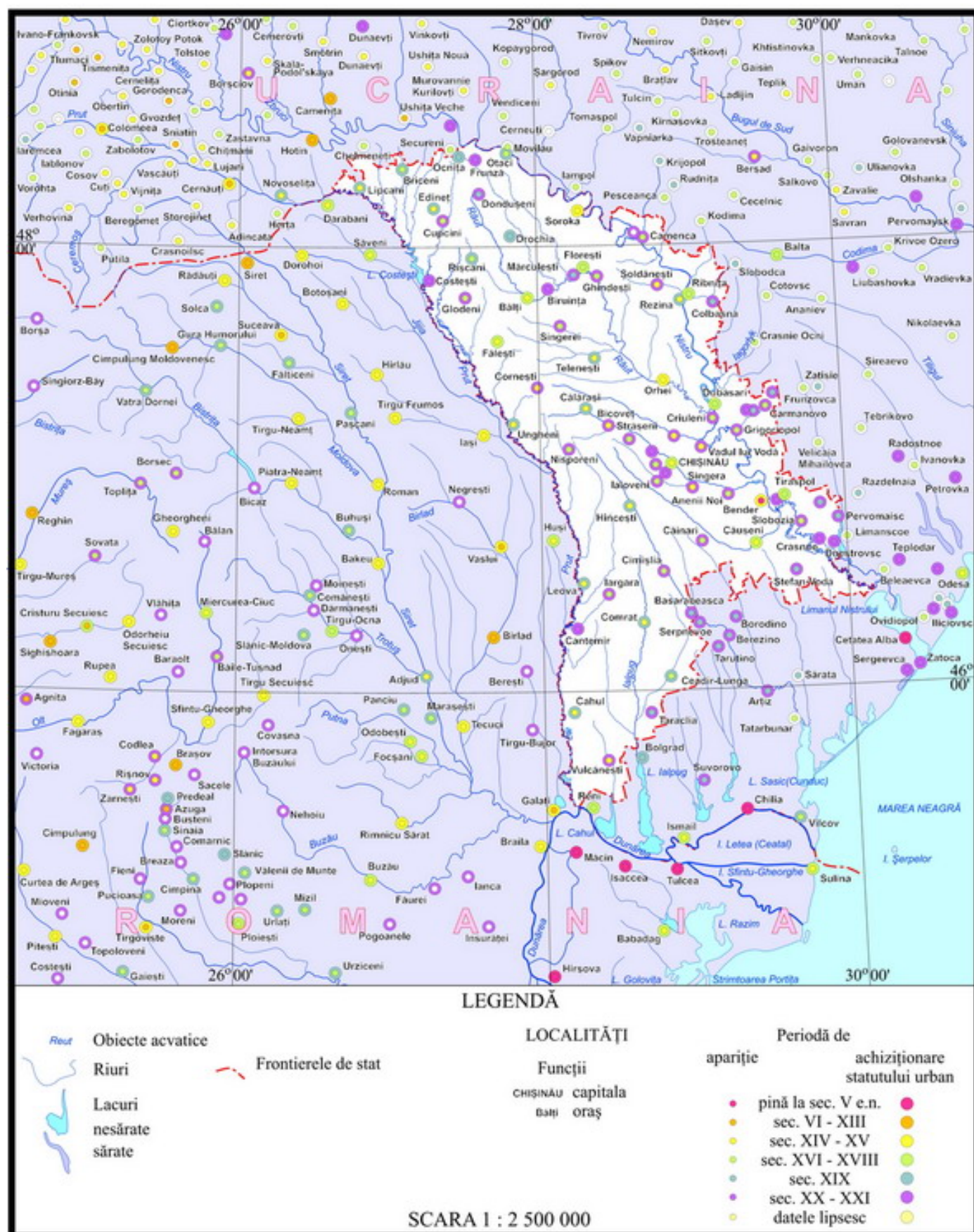
Harta 1. „Formarea rețelei urbane a Moldovei”

Pe hartă este prezentată rețeaua localităților urbane nu numai din Republica Moldova, dar și din regiunile învecinate ale Ucrainei și României. Noțiunea «*localitățile urbane*» include toate orașele (inclusiv cele de importanță republicană, regională, județeană, municipii) conform legislației în vigoare. Culoarea punsoanelor corespunde timpului apariției localităților, și perioadei de obținere a statutului de târg, localitate de tip orășenesc sau oraș.

Astfel, formarea rețelei urbane a Moldovei a parcurs o cale lungă de la apariția orașelor-colonii eline antice până la fondarea orașelelor mici în a doua jumătate a secolului XX, care în continuare au obținut statutul de oraș. Nu toate localitățile de tip orășenesc și-au păstrat statutul său: orașele medievale Baia, Vama, Tîrgu-Trotuș, Tîrgu-Putnei, Ștefănești, Cotnari, Fălciu, Lăpușna, Rașcov, Peresecina, Costești sau tîrguri Mihăileni, Vadul-Rașcov, Gura-Galbenă, Bairamcea s-au transformat în sate. Cercetările arheologice au demonstrat, că în regiunea Nistreană procesul de formare a orașelor a durat. Localitățile orășenești descoperite în apropierea satelor contemporane Rudi, Alcedar, Echimăuți, Butuceni, Calfa, Cioburciu încă din antichitate și chiar din evul mediu târziu (Șcerbaca, Sărata) au dispărut din harta regiuni pentru sute de ani. Unele localități, spre exemplu Chilia, Orhei, sub influența unor factori (comerț, apărare) și-au schimbat amplasarea, dar și-au păstrat populația și statutul orășenesc.

FORMAREA REȚELEI URBANE A MOLDOVEI

Harta elaborată și executată de Andrei A. Herzen (2004)

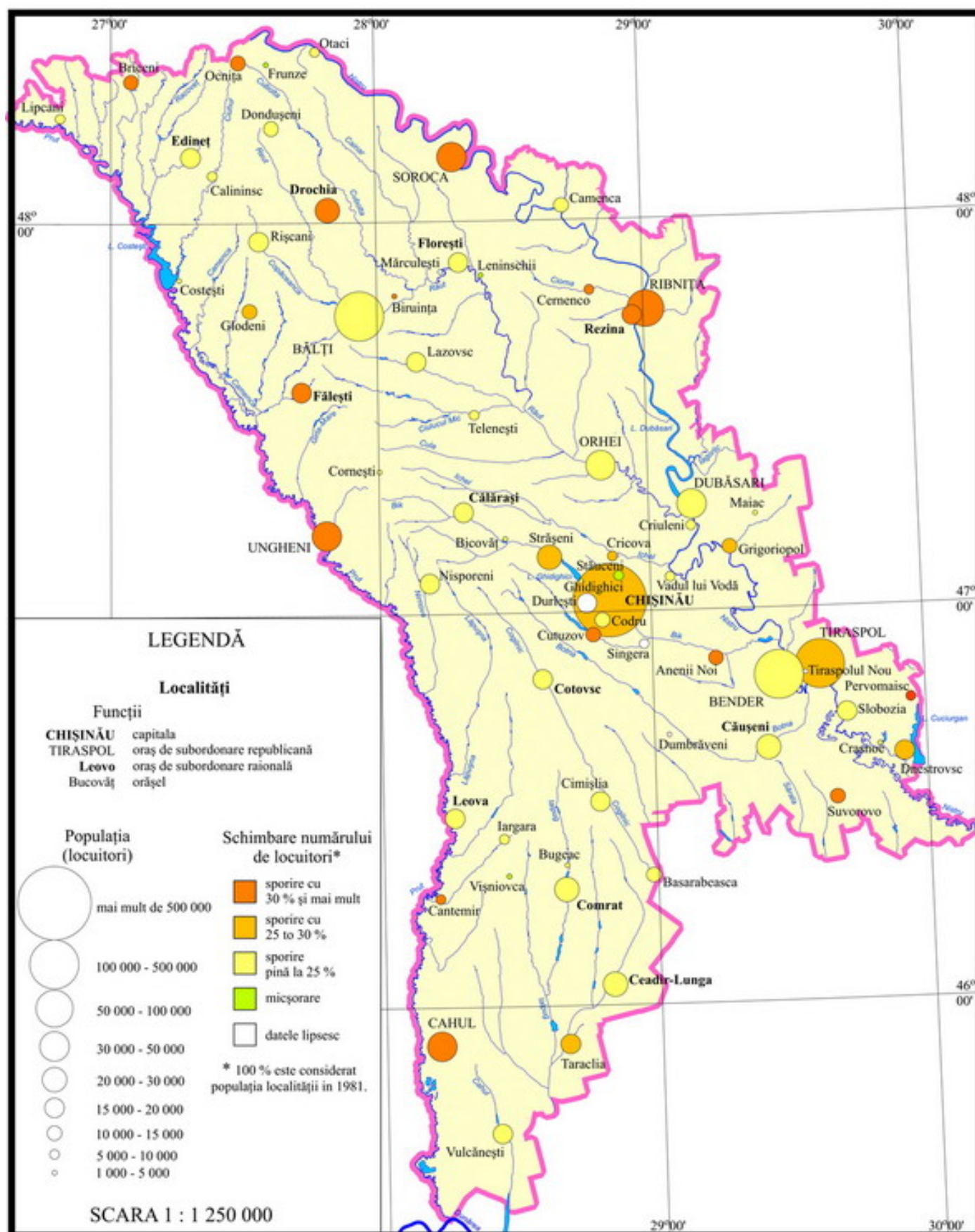
Harta 2. „Rețea urbană a Republicii Moldova, 1991”

Harta demonstrează starea rețelei urbane în anul proclamării independenței Republicii Moldova. Diametrul punsoanelor este direct proporțional cu mărimea localităților (indicii cantitativi, exprimați prin numărul locuitorilor), iar culoarea redă caracteristică calitativă, diferind schimbarea populației în parcursul deceniului. 100 % este considerat numărul populației orașului în anul 1981.

Astfel, în 1991 în republică existau patru orașe mari cu populație mai mare de 100 000 locuitori, inclusiv capitala – Chișinău, unde locuiau 676,7 mii de oameni. Al șaselea oraș după mărime era Râbnîța, urmat de cinci orașe medii cu o populație între 30-50 mii locuitori: Cahul, Soroca, Ungheni, Orhei și Dubăsari. Existau cinci localități orășenești cu o populație mai mare de 20 mii locuitori: orașele de subordonare raională Comrat, Ciadîr-Lunga, Drochia, Căușeni și orașelul Strășeni. De asemenea, existau 27 localități orășenești mici, în 15 dintre care locuiau mai mult de 15 mii de oameni și 27 orașe foarte mici cu o populație mai mică de 10 mii locuitori. Analiza hărții denotă faptul că, la bază procesului demografic în anii 80 a fost creșterea populației orășenești și sporirea numărului localităților urbane. Numărul populației orășenești în 1991 a constituit 2073.6 mii de oameni, sporul general în comparație cu anul 1981 a constituit 26.8 %. În grupa localităților din nordul și vestul țării (Soroca, Drochia, Rîbnîța, Rezina, Fălești, Ungheni, Cahul și alte) sporul numărului de locuitori a depășit 30%. În Chișinău, Tiraspol, Strășeni, Grigoriopol, Dnestrovsc, Taraclia, Cricova și Glodeni sporul numărului de locuitori a constituit 25–30 %, sau aproximativ ca și în republică. În majoritatea localităților orășenești creșterea era mai mică decât cea medie din țară. Numai în patru orașele – Vișniiovca, Stăuceni, Leninschii și Frunze, se observa scăderea populației.

REȚEA URBANĂ A REPUBLICII MOLDOVA, 1991.

Harta elaborată și executată de Andrei A. Herzen (2004)

Harta 3. „Rețea urbană a Republicii Moldova, 2001”

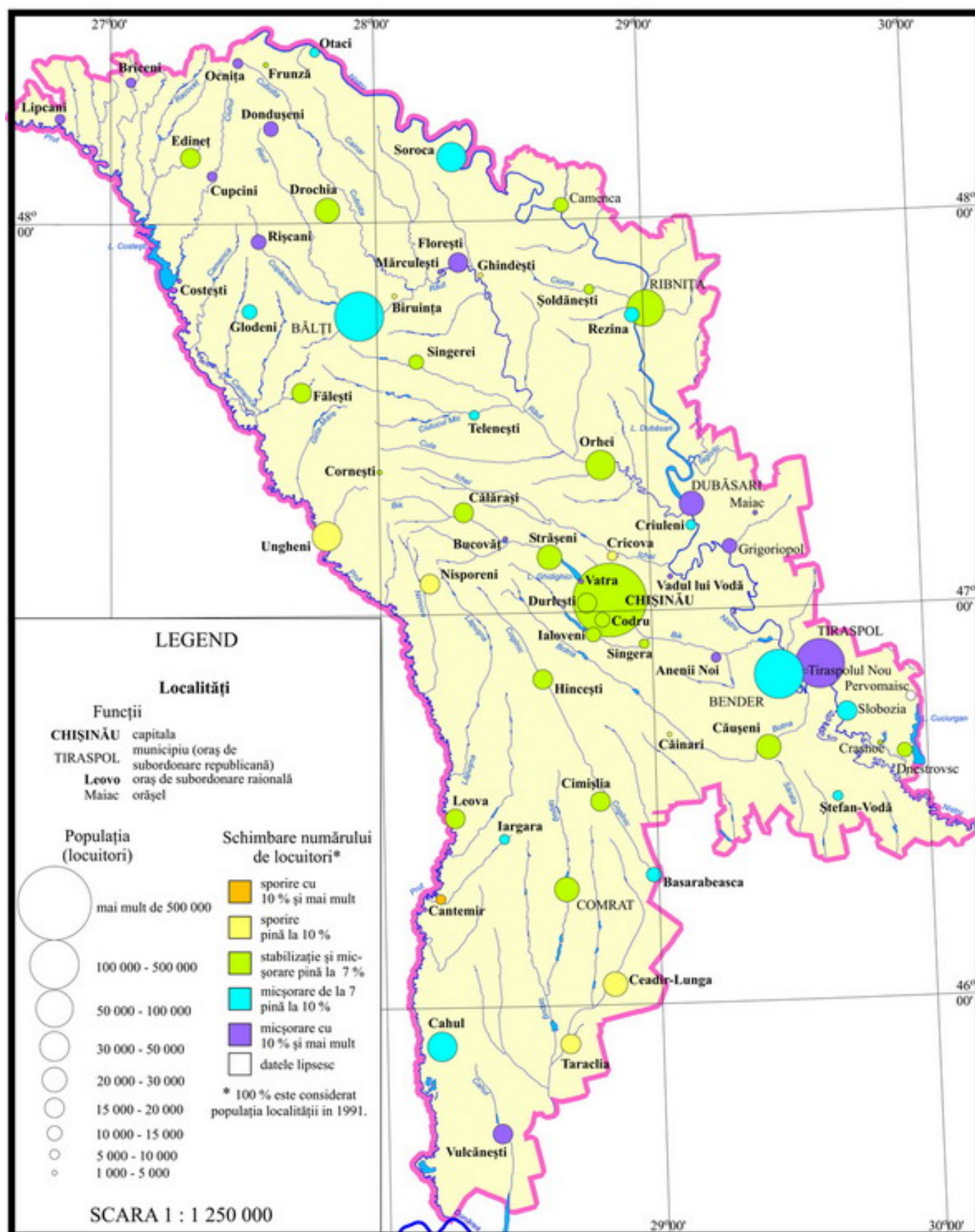
În parcursul deceniului următor s-au manifestat schimbări serioase, în special în structura demografică a populației. Deși, în general, rețeaua urbană a Moldovei și-a menținut structura sa, a avut loc trecerea calitativă de la creștere la micșorarea generală a numărului locuitorilor.

Din cauza schimbării hotarelor administrative, orașul Dubăsari nu mai face parte din categoria orașelor medii. La fel și-au redus „rangul” orașele Dnestrovsc, Sîngerei, Briceni, Ocnița, Anenii Noi, Ștefan-Vodă și Vadul-lui-Vodă. Trei orașele au pierdut statutul său – Stăuceni, Bugeac și Vișniovca. Populația orășenească totală s-a micșorat cu 6.7 % și a constituit 1933,9 mii de oameni (iar luând în considerare Pervomaisc, nominalizat de autoritățile locale din stînga Nistrului ca orașel – atunci mai mult de 1940 mii). Numai în nouă din 66 localități orășenești s-a estimat un spor mic a populației. Între acestea sunt Ungheni, Ceadîr-Lunga, Nisporeni, Taraclia, Cricova și Cantemir.

În 24 orașe se observa stabilizarea sau micșorarea populației până la 7 %, adică nu mai mult decât în mediu pe țară. În primul rând, printre acestea sunt municipiul Chișinău, Rîbnița, Orhei, Comrat, Căușeni, Drochia, Edineț, Călărași, Cimișlia, Hîncești, Leova, Fălești, precum și un număr de orașe mici. Este esențial numărul orașelor, în care populația s-a redus peste media pe republică, dar nu a depășit 10%. Aceste orașe sunt Bălți, Bender, Cahul, Soroca, Slobozia, Basarabeasca, Rezina, Glodeni, Criuleni, Otaci, Telenești, Ștefan-Vodă și Iargara. În 19 localități orășenești s-a micșorat populația cu mai mult de 10 %. În acest context, se evidențiază orașele nistrene, nordice și Vulcănești.

REȚEA URBANĂ A REPUBLICII MOLDOVA, 2001.

Harta elaborată și executată de Andrei A. Herzen (2004)

Harta 4. „Carcasă de sprijin a dezvoltării durabile urbane a Republicii Moldova”

Harta demonstrează un sistem de distribuire a populației în Moldova și teritoriile învecinate ale Ucrainei și României. Pe teritoriul Moldovei cu ajutorul culorilor sunt evidențiate aglomerații, atât *formate* (se numără 4 – Chișinăului, Nistrului de Jos, Bălților și Rezina-Rîbnița), cât și *în proces de formare* (6 – Edineț-Cupcini, Sorocii, Unghenilor, Orheiului, Dubăsari-Criuleni și Cahulului), precum și *în proces de apariție* (11 – Nistrului de Mijloc, Drochiei, Rîșcanilor, Glodenilor, Făleștilor, Cărlașilor, Nisporenilor, Schinoasei, Comratului, Ceadăr-Lungii și Taracliei). În componența aglomerațiilor diferă un tip special – *policentrice (conurbații)*. Pe teritoriul Moldovei acestea sunt 6 la număr. Din cauza densității sporite a populației în regiunile de frontieră se formează *aglomerații transfrontaliere*. Există sisteme Soroca-Iampol, Securenii–Ocniița – Otaci – Movilău, Cimișlia – Basarabeasca – Serpnevoe – Berezino, Taraclia – Bolgrad la hotarele Moldovei și Ucrainei, precum și Ungheni – Sculeni – Iași și Cahul – Oancea la hotarul Moldovei cu România. Aglomerațiile sunt nuclee carcasi de sprijin a dezvoltării durabile urbane alături de cele mai importante centre economice – noduri industriale și de transport, care reprezintă „focare” ale potențialului producător-consumator.

Schema principială de carcasi include nucleul, care este acest „focar”, sferele de influență, care formează regiuni și axe, prelungite de-a lungul magistralelor de transport. Între sferele de influență ale nucleelor apar coridoare de conectare, care se întind pe axe și reprezintă continuarea lor.

Pe teritoriul Republicii Moldova pot fi eliminate 6 nuclee interne și 5 transfrontaliere. Cele mai dezvoltate și apropiate nuclee formează sfere de influență comună. După cum se vede pe hartă, centrul Moldovei este traversat de o zonă largă cu populație și dezvoltare economică sporită de la Iași până la Odessa, asemenea zonă se formează și în nordul republicii de la Bălți la Rîbnița. În sudul Moldovei este în proces de formare zona economică dunăreană, care unește atât porturi fluviale și maritime române și ucrainene Brăila, Galați, Reni, Ismail, Tulcea, Chilia, cât și orașele învecinate din Moldova – Giurgiulești, Cahul, Cantemir, Vulcănești, Taraclia și Ceadăr-Lunga.

Din punct de vedere economic nucleele pot fi considerate ca „poluri de creștere” – subiecte ale politicii de stat orientate spre dezvoltarea economică durabilă și eradicarea sărăciei.

CARCASĂ DE SPRIJIN A DEZVOLTĂRII URBANE DURABILE A REPUBLICII MOLDOVA

Harta elaborată și executată de Andrei A. Herzen (2004)

